

Oven ensimmäinen vuosi
Katsaus osittaisen varhennetun
vanhuuseläkkeen valinneisiin

Oven ensimmäinen vuosi

Katsaus osittaisen varhennetun
vanhuuseläkkeen valinneisiin

JARI KANNISTO

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2018

ISSN 2343-3558 (verkkojulkaisu)

TIIVISTELMÄ

Vuoden 2017 työeläkeuudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön uusi eläkelaji, osittainen varhennettu vanhuuseläke. Osittainen varhennettu vanhuuseläke on ollut suosittu alusta alkaen. Vuoden 2017 loppuun mennessä tehtiin yli 14 000 eläkehakemusta, joiden perusteella viime vuonna alkoi 12 500 eläkettä.

Ensimmäiset osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakemukset kirjattiin joulukuussa 2016 ja ensimmäiset eläkkeet alkoivat helmikuussa 2017. Vuoden 2016 joulukuussa 220 henkilöä jätti osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakemuksen ja vuoden 2017 alussa hakijamäärä oli kuukausittain yli 1 500 hakijaa. Kesää kohti hakijamäärä supistui niin, että kesä- ja heinäkuussa kirjattiin alle tuhat hakemusta. Syksyllä vauhti kiihtyi taas yli tuhanteen hakemukseen kuukaudessa. Viime vuoden loppuun mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä haki 14 300 henkilöä. Joukossa oli 200 vuonna 1957 syntyneitä. Joulukuussa 1956 tai sen jälkeen syntyneillä eläke on voinut alkaa aikaisintaan tammikuussa 2018.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke on ollut erityisesti miesten suosiossa. Miesten osuus hakijoista on ollut 60 prosenttia, eli 8 200 miestä on jättänyt osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakemuksen viime vuoden loppuun mennessä. Paitsi hakijamäärät, myös osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen oikeutettuihin vakuutettuihin suhteutettuna luvut ovat korkeita. Korkein hakemisalttius oli vuonna 1956 syntyneillä (9,7 prosenttia). Vuonna 1956 syntyneistä miehistä, jotka eivät olleet eläkkeellä, 11,5 prosenttia ja vuotta vanhemmista miehistä 9,9 prosenttia haki osittaista varhennettua vanhuuseläkettä. Naisten vastaavat luvut ovat 8,0 prosenttia (1956 syntyneillä) ja 6,6 prosenttia (1955 syntyneillä).

Yksityisellä sektorilla osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakijoita oli 10 000 ja julkisella sektorilla 4 300. Yksityisen sektorin osuus osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakijoista oli 70 prosenttia.

Osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyi viime vuonna 12 500 henkilöä. Eläkkeistä alkoi varhennettuna 10 700 ja vajaat 1 800 varhentamattomana. Jälkimmäisistä reilut 300 eläkettä alkoi alimmassa eläkeiässä ja 1 500 lykättyinä eläkkeinä. Varhennettujen eläkkeiden varhennusaika oli keskimäärin 22 kuukautta, mikä johti keskimäärin 70 euron vähennykseen kuukausieläkkeessä. Vuonna 1956 syntyneillä varhennusvähennys oli luonnollisesti suurin – keskimäärin 29 kuukauden varhennus leikkasi 50 prosentin tasoisesta eläkkeestä lähes 100 euroa.

Miehiä osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneistä oli 7 200 ja naisia 5 200. Yksi tekijä sukupuolten väliseen eroon on naisten suuri osuus julkisella sektorilla. Lähes 90 prosenttia valitsi osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen 50 prosentin suuruisena, jolloin eläke oli keskimäärin 810 €/kk ja mediaani 100 euroa pienempi. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ottaneista 10 prosenttia on valinnut 25 prosentin tasoisen eläkkeen. Se oli suuruudeltaan keskimäärin 430 €/kk (mediaanieläke 380 €/kk).

Jos eläkkeen hakija on valinnut 25 prosentin tasoisen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen, hän voi muuttaa sen 50 prosentin tasolle hakemuksesta. Sen sijaan 50 prosentin tasoista eläkettä ei voi vaihtaa 25 prosenttiseksi. Reilut sata henkilöä korotti viime vuonna 25 prosentin tasoisen, keskimäärin 450 euron suuruisen kuukausieläkkeensä kaksinkertaiseksi.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen voi myös peruuttaa. Perumisaika on kolme kuukautta. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perui viime vuoden loppuun mennessä alle sata henkilöä, joista kaksi kolmasosaa oli julkiselta puolelta.

Viime vuonna osittainen varhennettu vanhuuseläke päättyi 900 eläkkeensaajalla. Heistä 28 kuoli ja muut jäivät kokonaan eläkkeelle. Luonnollisesti eläkkeelle siirryttiin erityisesti vanhuuseläkeiän alarajan täytyessä. Päättyneistä osittaisista varhennetuista vanhuuseläkkeistä 74 prosenttia kuuluikin vuonna 1954 syntyneille.

Viime vuoden lopussa osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen saajia oli 11 700. Heistä 10 300 oli valinnut 50 prosentin tasoisen eläkkeen, joka oli keskimäärin 800 €/kk, miehillä 890 €/kk ja naisilla 680 €/kk. Sekä miehillä että naisilla keskimääräinen osittainen varhennettu vanhuuseläke oli sitä suurempi, mitä vanhempaan ikäluokkaan eläkkeensaaja kuului.

LUKIJALLE

Eläkeuudistuksen 2017 yhteydessä otettiin käyttöön osittainen varhennettu vanhuuseläke (ove), jonka voi ottaa 61 vuoden iässä. Se korvasi aiemmin käytössä olleen osa-aikaeläkkeen, joista viimeiset alkoivat viime vuoden tammikuussa. Toisin kuin osa-aikaeläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke ei ole sidottu työntekoon. Sen voi ottaa, vaikka jatkaisi työssä entiseen tapaan tai olisi työttömänä.

Raportissa tarkastellaan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen yleisyyttä, hakemuskäytäntää ja eläkkeensaajia. Aineiston avulla kuvataan uuden eläkelajin alkua ja kehitystä ensimmäisen vuoden aikana. Samalla saadaan käsitys eläkkeiden tasosta ja siitä, millaiset henkilöt ovat sen valinneet. Aineisto perustuu Eläketurvakeskuksen tilastorekistereihin. Hakemukset on poimittu rekisteritilanteesta 5.1.2018 ja eläkkeet rekisteritilanteesta 15.1.2018. Lisäksi viimeiseen kappaleeseen 5 on koottu keskeisimpiä tuloksia Noora Järnefeltin ETK:ssa tekemästä kyselytutkimuksesta keväällä 2017.

Tämä julkaisu on jatkoa viime elokuussa julkaistulle katsaukselle *Oven avaus – Katsaus osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen valintoihin* (Eläketurvakeskuksen tilastoja 09/2017). Lisäksi Eläketurvakeskuksen kuukausitilasto sisältää lukumäärä- ja keskieläketietoja osittaisesta varhennetusta vanhuuseläkkeestä. Aiheesta on julkaistu aikaisemmin myös joitakin kyselytutkimuksia (*Kuka haluaa OVElle?*, Sirpa Sakslin, Keva ja *Kysely osittaisesta vanhuuseläkkeestä*, Noora Järnefelt, Eläketurvakeskus).

Tämän raportin sisällöstä vastaavat kehityspäällikkö Jari Kannisto ja tilastosuunnittelija Katariina Käkönen, joille pyydetään osoittamaan julkaisun sisältöä koskevat kyselyt ja ehdotukset. Aineiston rakentamiseen on osallistunut myös tilastotutkija Jukka Lampi.

Helsingissä helmikuussa 2018
Eläketurvakeskus

SISÄLTÖ

1 Osittainen varhennettu vanhuuseläke	9
1.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytykset	10
Ikäraajat	10
Osittaisen vanhuuseläkkeen peruminen	10
Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä	10
Eläkkeenlaskennan erityispiirteitä	11
2 Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet	12
2.1 Eri syntymävuosiluokkien hakijamäärä	13
2.2 Hakeneiden määrä suhteessa eläkkeeseen oikeutettuihin	16
2.3 Arvio tulevista hakemusmääristä	17
2.4 Hakijoiden työtilanne	17
2.5 Osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoiden vuosiansiot 2016	19
2.6 Hakijoiden aiemmat hylätyt eläkehakemukset	20
3 Osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet	21
3.1 Eläkkeen suuruus	24
3.2 Varhentajat ja lykkääjät	25
3.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen peruneet	28
3.4 Eläkealkavuus	28
4 Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saavat 31.12.2017	29
4.1 Päättyneet eläkkeet	29
4.2 Voimassa olevat eläkkeet	30
5 Kyselytutkimus keväällä 2017	32
5.1 Aineisto	32
5.2 Keskeisimpiä tuloksia	32

Taulukkuuettelo

1 31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet kuukausittain	37
2 Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet kuukausittain	38
2a Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet sukupuolen mukaan kuukausittain	39
3 Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet ja niiden suuruusjakauma	40
4 Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet iän mukaan	41
5 31.12.2017 voimassa olleet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	42

1 Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Eläkeuudistuksen 2017 yhteydessä otettiin käyttöön uusi eläkelaji, osittainen varhennettu vanhuuseläke (tekstissä lyhennetty: osittainen vanhuuseläke, ove). Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan tavoitteena olevan, että sen avulla työntekijät ja yrittäjät voisivat jatkaa pidempään työelämässä.

Osittainen vanhuuseläke korvasi aiemmin käytössä olleen osa-aikaeläkkeen. Osa-aikaeläkkeen määrän ja ansioiden suhteen muutokset olivat tiukasti rajattuja, mikä teki eläkkeestä käytännössä jähmeän. Työntekijän mahdollisuudet joustaa työajoissa, esimerkiksi pidentämällä työpäivää ruuhka-aikoina, olivat vähäiset. Samoin hiljaisina aikoina työmäärän piti säilyä ennallaan, vaikka työtä ei olisi ollut. Koska osa-aikaeläke ei mukautunut eikä joutanut muuttuvissa työolosuhteissa, eläkkeen käyttöä ja ansioiden tasoa jouduttiin erikseen valvomaan. Myös osa-aikaeläkkeen kustannuksia ja tasoa kritisoiitiin.

Osittainen vanhuuseläke tarjoaa joustavan mahdollisuuden yhdistää työnteko ja osittainen eläke. Uudessa eläkkeessä on joustoa jopa niin, että sen voi ottaa, vaikka jatkaisi työssä entiseen tapaan tai lopettaisi työnteon kokonaan. Osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymisestä ei tarvitse ilmoittaa työnantajalle, eikä se rajoita työnteon määrää. Koska työnteko ei ole osittaisen vanhuuseläkkeen saamisen edellytys, sen ottanut voi olla kokonaan työelämän ulkopuolella, tai hän voi saada vaikkapa työttömyyskorvausta, johon osittainen vanhuuseläke ei myöskään vaikuta.

Osittainen vanhuuseläke antaa 61 vuotta täyttäneelle mahdollisuuden ottaa neljäsoan tai puolet siihen mennessä karttuneesta työeläkkeestä riippumatta siitä, mitä hän työelämässä tai sen ulkopuolella tekee. Siihen tehdään varhennusvähennys, joka pienentää myönnettävää eläkettä pysyvästi. Vähennys on 0,4 prosenttia varhennuskuukautta kohti. Lähtökohta on, että etuuden saaja kustantaa itse eläkkeestä syntyneen ylimääräisen menoerän. Varhennusaika lasketaan oman ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeistä. Osittaisen vanhuuseläkkeen voi ottaa myös myöhemmin, jolloin siihen maksetaan vastaavasti lykkäyskorotus 0,4 prosenttia lykkäyskuukautta kohti.

Osittainen vanhuuseläke on voinut alkaa aikaisintaan 1.2.2017, ja sen on voinut ottaa 61 vuoden iästä (ks. tarkemmin kappale ikäraajat) alkaen ilman yläikärajaa. Eläke myönnetään eläkehakemuksen vireille tuloa seuraavan kuukauden alusta, eikä sitä myönnetä takautuvasti.

Osittaisen vanhuuseläkkeen aikaisista ansioista karttuu uutta työeläkettä samoin perustein kuin muustakin työskentelystä. Eläkekarttuma on työansioista 1,7 % vuodessa (vuoden 2025 loppuun asti) 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka. Sen jälkeisistä työansioista eläkettä kertyy 1,5 %.

1.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytykset

Ikäraajat

Osittaiseen vanhuuseläkkeeseen on oikeus vuonna 1949 tai sen jälkeen syntyneillä. Eläkkeen alaikäraja on sidottu syntymävuoteen. Yläikärajaa ei ole.

Vuonna 1949–1963 syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 61 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna 1964 syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 62 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä osittaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Alaikäraja nousee enintään kaksi kuukautta kerrallaan kuten alin vanhuuseläkeikä. Vuonna 1965 syntyneille STM vahvistaa osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan vuodelle 2027 viimeistään 31.10.2026.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja muuttuu ikäluokasta toiseen. Esimerkiksi vuonna 1956 syntyneillä aika ennen alinta vanhuuseläkeikää on ollut 30 kuukautta ja vuotta nuoremmilla se on 33 kuukautta. Jatkossa tuo aika pitenee edelleen; vuosina 1962 ja 1963 syntyneillä alaikäraja tulee olemaan neljä vuotta ennen alinta vanhuuseläkeikää. Vuonna 1964 ja sen jälkeen syntyneillä osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusaika tulee olemaan korkeintaan kolme vuotta.

Pitempi varhennusaika merkitsee myös suurempaa varhennusvähennystä ¹. Nyt varhennusvähennys on korkeintaan 12 prosenttia (1956 syntyneillä). Jatkossa varhennusvähennys voi olla suurempi eli 14,4 tai 19,2 prosenttia. Suurempi varhennusvähennys voi vaikuttaa tulevaisuudessa myös osittaisen vanhuuseläkkeen suosioon ja siihen, missä iässä tämä eläke otetaan.

Osittaisen vanhuuseläkkeen peruminen

Eläkkeensaaja voi hakemuksesta perua osittaisen vanhuuseläkkeen kolmen kuukauden kuluessa eläkkeen myöntämistä koskevan päätöksen antamisesta. Jos osittaisen vanhuuseläkkeen peruu, eläkelaitos perii maksetun eläkkeen takaisin.

Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä

Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeenhakijan valinnan mukaan 25 tai 50 prosenttia eläkkeen alkamista edeltäneen kalenterivuoden loppuun mennessä karttuneesta työeläkkeestä. Eläkkeeseen lasketaan kaikkien työeläkelakien mukaan karttunut eläke.

25 prosentin suuruisen osittaisen vanhuuseläkkeen voi muuttaa 50 prosentin tasoiseksi. Muita muutoksia prosenttiosuuteen ei voi tehdä.

Jos eläke alkaa ennen henkilön ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää, osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehdään varhennusvähennys 0,4 prosenttia jokaiselta eläkkeen alkamisen ja henkilön ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alun väliin jäävältä kuukaudelta. Vähennys on pysyvä, eli se säilyy myös silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke tai muu vastaava etuus.

¹ Varhennusvähennystä sovelletaan vain osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, ei koko tulevaan vanhuuseläkkeeseen.

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa henkilön ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, eläkkeeseen tehdään lykkäyskorotus 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään henkilön ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua myöhemmäksi.

Eläkkeenlaskennan erityispiirteitä

Jos henkilö ei ole täyttänyt julkisen alan henkilökohtaista eläkeikänsä, osittainen vanhuuseläke normeerataan. Jos henkilöllä on julkisten alojen palveluksesta karttunut eläkettä ennen vuotta 1995, normeeraus merkitsee 2 prosentin karttuman muuttamista 1,8 prosentiksi.

Jos henkilö on täyttänyt julkisen alan henkilökohtaisen vanhuuseläkeikänsä, osittainen vanhuuseläke sisältää myös osuuden lisäeläkkeestä. Yksityisten alojen rekisteröityä lisäeläkettä ei myönnetä osittaisen vanhuuseläkkeen yhteydessä.

Julkisen sektorin työntekijän osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehdään seuraavat leikkaukset, jos sen ottaa ennen omaa henkilökohtaista tai ammatillista eläkeikää:

- ennen vuotta 1995 työskentelyn kartuttamaa eläkettä pienennetään normeerauksella
- lisäeläkeosuutta ei saa osittaisen eläkkeen osalta
- jos eläke alkaa ennen oman ikäluokan vanhuuseläkeikää, eläkettä pienennetään varhennusvähennyksellä
- vähennyksillä leikattu eläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Kaksi ensimmäistä kohtaa eivät käytännössä kosketa yksityistä sektoria². Ne nostavat osittaisen vanhuuseläkkeen hintaa ja saattavat tehdä siitä melko kalliin julkisen sektorin työntekijöille. Tämä vaikuttanee eläkkeen suosioon julkisella sektorilla. Samalla tosin elinaikakertoimen leikkausvaikutus jää pienemmäksi kuin oman ikäluokan kertoimella.

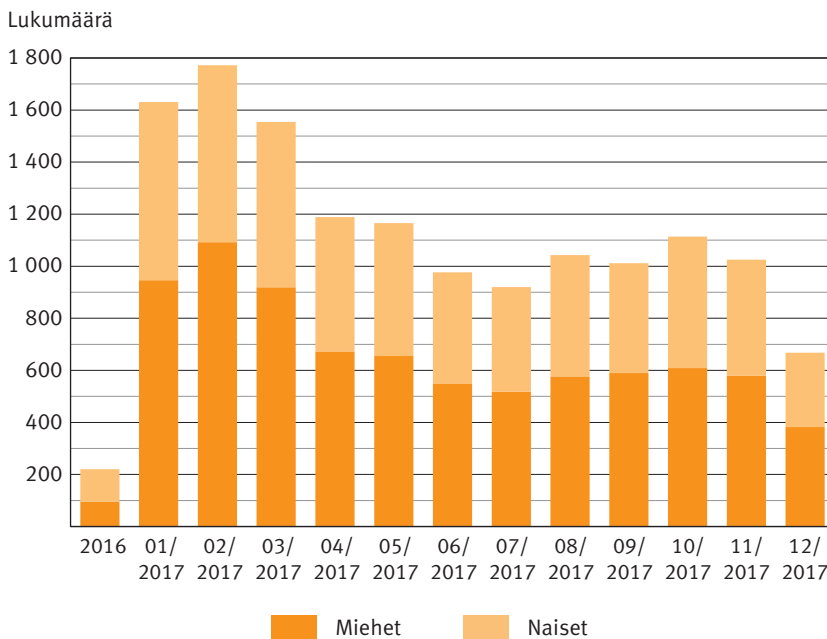
² Rekisteröityä lisäeläkettä ei saa myöskään yksityisellä sektorilla, mutta sen saa täytenä eläkeiässä toisin kuin julkisella sektorilla. Lisäksi yksityisen sektorin lisäeläke on nykyisin pieni ja harvinainen verrattuna julkisen sektorin lisäeläkkeisiin yli 60-vuotiaiden keskuudessa.

2 Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet

Viime vuoden loppuun mennessä osittaista vanhuuseläkettä oli hakenut lähes 14 300 henkilöä. Eläkettä on voinut hakea jo vuoden 2016 puolella, jolloin hakemuksia tuli 220 (kuvio 1). Viime vuoden ensimmäiset kuukaudet hakemuksia jätettiin vilkkaasti. Kuukausittain ylittyi 1 500 hakemuksen määrä, ja korkein piikki osui helmikuulle, jolloin hakemuksia kirjattiin lähes 1 800.

Kuvio 1.

31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet sukupuolen mukaan kuukausittain

Miesten osuus osittaista vanhuuseläkettä hakeneista oli viime vuonna lähes 60 prosenttia. Naisten määrä oli miesten määrää suurempi vain 64–65-vuotiaiden keskuudessa, kun taas muissa ikäryhmissä miehiä oli enemmän. Vuoden 2016 puolella osittaista vanhuuseläkettä hakeneista yli puolet oli naisia, mutta viime vuonna pienen kuukausivaihtelun jälkeen huhtikuusta alkaen naisten osuus hakijoista vakiintui 45 prosentin tasolle.

Sytä miesten yliedustukseen on varmasti monia. Osittaisen vanhuuseläkkeen hakemiseen saattavat miehiä kannustaa erityisesti miesten keskimäärin lyhyempi elinaika ja parempi ansiotasoo. Koska varhennusvähennys lasketaan kustannus- ja sukupuolineutraalisti, miesten keskimäärin lyhyempi jäljellä oleva elinaika voi tehdä edullisemmaksi aikaisin nostetun eläkkeen. Osa miehistä saattaa pitää eläkettä riittävänä tai hyvänä varhennusvähennyksestä huolimatta, jos eläkkeen perusteena on ollut hyvä ansiotasoo.

Jossakin tilanteessa esimerkiksi työttömälle voi olla houkuttelevaa ottaa osittainen vanhuuseläke. Kannattavuuteen vaikuttaa myös verotus, johon vaikuttavat eläkkeen lisäksi myös muut tulot. Jos vähentää työntekoa ja ottaa osittaisen vanhuuseläkkeen, eläketulovähennyksen ansiosta tulotasoo saattaa säilyä ennallaan. Moni myös arvostaa muita tekijöitä, esimerkiksi vapaa-aikaa, enemmän kuin maksimaalista eläkettä. Joku saattaa myös sijoittaa itse osittaisen vanhuuseläkkeensä.

2.1 Eri syntymävuosiluokkien hakijamäärä

Maaliskuun jälkeen osittaista vanhuuseläkettä hakeneiden määrä laski selvästi. Samaan aikaan hakijoista yhä suurempi osuus oli nuorimpia osittaiseen vanhuuseläkkeeseen oikeutettuja, eli vuonna 1956 syntyneitä (kuvio 2). Erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä oli luultavasti henkilöitä, jotka olivat jo päättäneet uuden eläkkeen ottamisesta heti, kun se on mahdollista. He vain odottivat lain voimaantuloa, joka toi uuden eläkemuodon monen ikäluokan ulottuville kerralla.

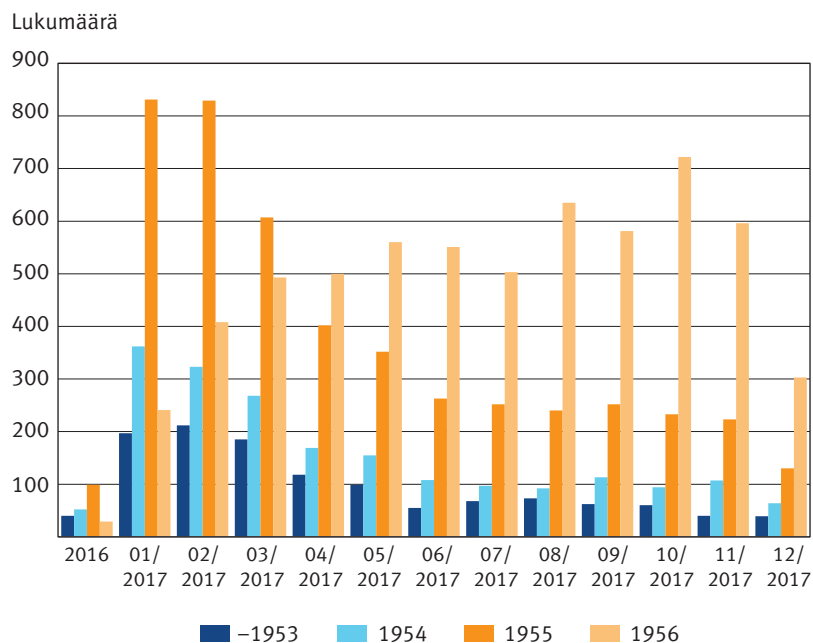
Vaikka ikähaitari on suuri, osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoiden määrä vanhimmissa ikäluokissa on ollut pieni. Viime vuoden loppuun mennessä osittaista vanhuuseläkettä haki alle 100 vuosina 1949–1950 syntyneitä. Kun osittaista vanhuuseläkettä hakeneiden kokonaismäärä oli yli 14 000 henkilöä, vanhimpien ikäryhmien osuus jää alle promillen. Se on luonnollista, koska yli 65-vuotiaista valtaosa on jäänyt jo aiemmin varsinaiselle vanhuuseläkkeelle.

Ennen vuotta 1954 syntyneille osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen ei tehdä varhennusvähennystä, koska he ovat ylittäneet viimeistään vuonna 2016 vanhuuseläkeiän alarajan. Sen sijaan iän perusteella heille maksetaan eläkkeeseen lykkäyskorotus.

Vuosina 1949–1953 syntyneiden hakemusten huippukuukausi oli helmikuu, jolloin hakemuksia kirjattiin yli 200. Sen jälkeen hakemismuutos on hiipunut ja huhtikuun jälkeen he ovat tehneet hakemuksia kuukausittain alle 100. Viime vuoden loppuun mennessä hakemuksia kertyi yhteensä reilut 1 200.

Kuvio 2.

31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet ikäluokittain

Vuonna 1956 syntyneet ovat eri tilanteessa kuin heitä edeltävät ikäluokat. He täyttivät vuoden 2017 aikana osittaisen vanhuuseläkkeen 61 vuoden alaikärajan, minkä vuoksi he hakivat eläkettä erityisesti loppuvuodesta enemmän kuin vanhemmat ikäryhmät, joilla tämä eläkeoikeus oli jo koko viime vuoden. Loppuvuodesta 2017 alkoi tulla hakemuksia myös

niiltä, joilla ei vielä viime vuonna ollut oikeutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, eli joulukuussa 1956 ja vuoden 1957 alussa syntyneiltä.

Vuonna 1956 syntyneiden ikäluokan hakemusmäärä ylitti ensimmäisen kerran vuotta vanhempien hakemusten määrän huhtikuussa (kuvio 2) ja vuonna 1956 syntyneet jättivät kesäkuussa hakemuksia enemmän kuin muut ikäluokat yhteensä. Samalla hakemusten kuukausimäärä putosi alle tuhanteen kappaleeseen.

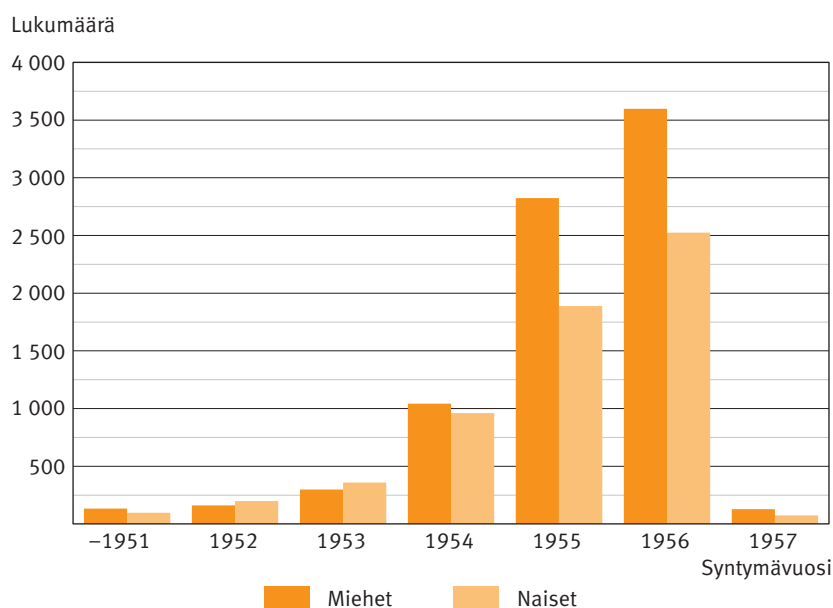
Viime vuoden loppuun mennessä osittaista vanhuuseläkettä hakivat eniten vuonna 1956 syntyneet, joita oli yli 6 000 henkilöä (kuvio 3). Toiseksi eniten hakijoita (4 700) oli 1955 syntyneissä, joista valtaosa haki osittaista vanhuuseläkettä viime keväänä. Loppuvuoden aikana kiinnostus asettui runsaan 200 hakijan tasolle. Sen sijaan vuonna 1956 syntyneistä 3 300 henkilöä oli tehnyt eläkehakemuksen jo heinäkuun loppuun mennessä. Vakiintuneeksi tasoksi näyttää muodostuneen 500 hakemuksen kuukausivauhti.

Vuonna 1955 syntyneiden ikäluokan kiinnostusta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen vähentää myös osa-aikaeläke, sillä vuoden 2016 lopussa heistä oli osa-aikaeläkkeellä 2 400. Lisäksi vielä viime vuoden tammikuussa tästä ikäluokasta jäi osa-aikaeläkkeelle 1 400 henkilöä. Tästä lähes 4 000 henkilön joukosta vain muutama vaihtoi osa-aikaeläkkeensä viime vuonna osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Osa-aikaeläkkeellä olevien osuus kaikista työssä käyvistä oli likimain 6,5 prosenttia vuonna 1955 syntyneiden ikäluokassa. Vuonna 1956 syntyneillä ei ole ollut mahdollisuutta osa-aikaeläkkeeseen, mikä selittää osaltaan edeltäviä ikäluokkia suuremman kiinnostuksen osittaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Vuonna 1954 syntyneiden ikäluokka täytti viime vuonna vanhuuseläkeiän alarajan 63 vuotta. Tässä ikäluokassa osittaista vanhuuseläkettä haki viime vuonna 2 000 henkilöä. Alkuvuodesta hakemuksia tuli muutama sata kuukaudessa. Sen jälkeen hakemusten määrä laski tasaisesti ja syksyllä tahti oli sadan hakemuksen luokkaa kuukaudessa.

Kuvio 3.

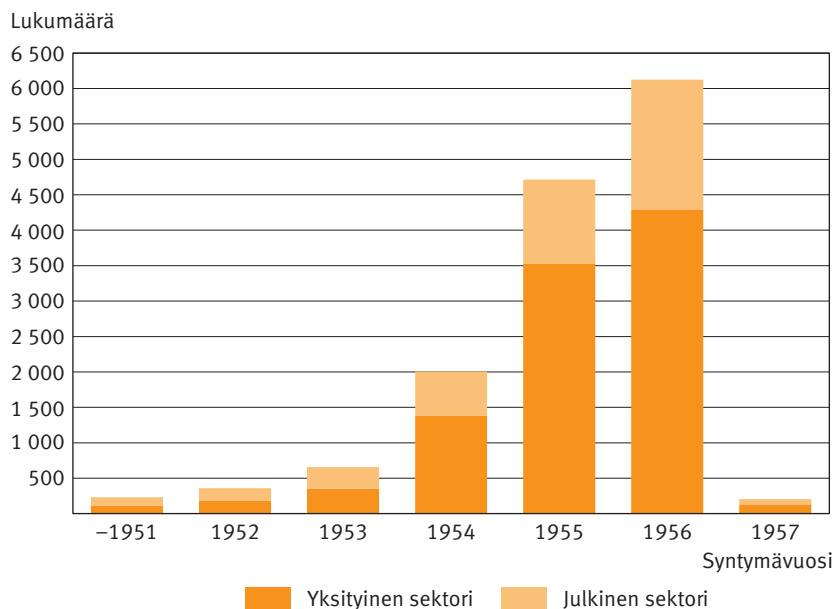
31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet sukupuolen ja syntymävuoden mukaan

Eläkettä hakeneiden jakautuminen julkisen ja yksityisen sektorin välillä on vahvasti riippuvainen hakijan iästä. Mitä vanhemmasta osittaisen vanhuuseläkkeen hakijasta on kysymys, sitä todennäköisemmin hakija on julkiselta sektorilta. Yksi syy tähän on sektoreiden erilainen ikärakenne. Julkisen sektorin työntekijöiden osuus työssä olevista kasvaa, kun tarkastellaan eläkeiän täyttäneitä ikäluokkia. Myös julkisen sektorin henkilökohtainen eläkeikä edellyttää usein työssä jatkamista yli alimman vanhuuseläkeiän. Ja kuten aiemmin on todettu, julkisen sektorin palveluksessa oleville osittaisen vanhuuseläkkeen leikkausvaikutus voi olla suurempi kuin yksityisellä sektorilla työskenteleville – ainakin osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan lähellä oleville.

Kuvio 4.

31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneiden jakautuminen yksityiseen ja julkiseen sektoriin

Yksityisellä sektorilla osittaista vanhuuseläkettä hakeneita oli 10 000 ja naisvaltaisella julkisella sektorilla 4 300 viime vuoden loppuun mennessä. Yksityisen sektorin osuus osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoista oli 70 prosenttia. Jos osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoita olisi julkisella sektorilla suhteellisesti yhtä paljon kuin yksityisellä sektorilla, julkisen sektorin hakijamäärän pitäisi olla yli 7 000. Vain vanhimmissa ikäryhmissä (ennen vuotta 1953 syntyneet) hakijoita oli yhtä paljon molemmilla sektoreilla. Nuoremmissa ikäryhmissä julkisen sektorin osuus putoaa alle 30 prosentin.

2.2 Hakeneiden määrä suhteessa eläkkeeseen oikeutettuihin

Osittaista vanhuuseläkettä hakeneiden lukumäärät eri ikäluokissa antavat hyvän kuvan uuden eläkemuodon suosiosta. Kuva tarkentuu vielä merkittävästi, kun hakijoiden määrät suhteutetaan niihin, joilla on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Perusväestön muodostavat työeläkevakuutetut, jotka eivät ole eläkkeellä ja täyttivät viime vuonna vähintään 61 vuotta³. Tämä prosenttiluku kuvaa osittaisen vanhuuseläkkeen hakemisalttiutta ensimmäisen vuoden aikana. Mitä suurempi hakemisalttiisuus on, sitä enemmän eläkettä haetaan ja sitä suurempi osuus siihen oikeutetuista ottaa eläkkeen.

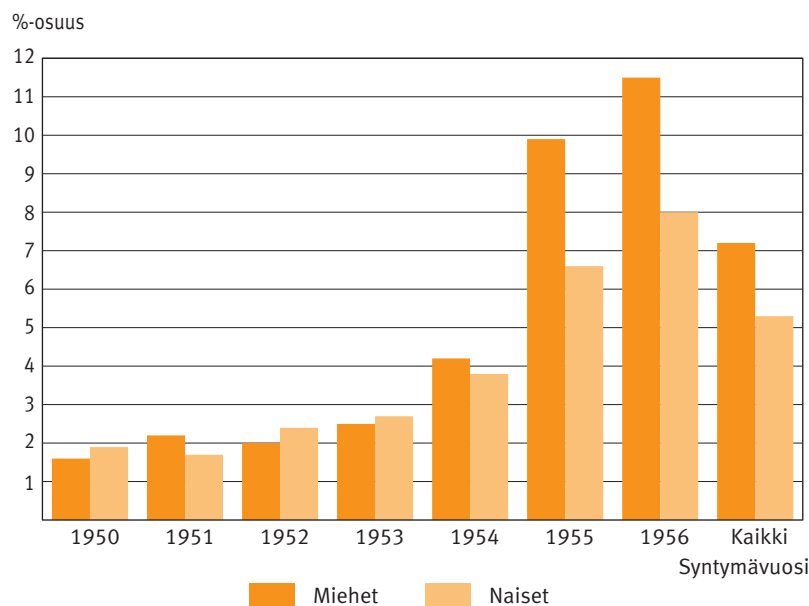
Viime vuoden loppuun mennessä osittaisen vanhuuseläkkeen hakijamäärä nousi yli 14 000 hakijaan, mikä vastaa 6,3 prosenttia ei-eläkkeellä olleista (kuvio 5). Vuonna 2016 osa-aikaeläkkeiden vastaava alkavuus oli 2,0 prosenttia⁴. Paitsi hakijoiden määrä myös hakijoiden osuus ei-eläkkeellä olevista laskee sitä alemmaksi mitä vanhempia työeläkevakuutettuja tarkastellaan.

Korkein hakemisalttiisuus oli vuonna 1956 syntyneillä. Ikäluokan ei-eläkkeellä olevista haki osittaista vanhuuseläkettä vuoden 2017 loppuun mennessä 9,7 prosenttia. Luku on korkea, kuten vuotta nuorempienkin hakemisalttiisuus, 8,3 prosenttia. Osittaisen vanhuuseläkkeen hakemisalttiisuus 1956 syntyneillä oli samaa tasoa kuin yksilöllisessä varhaiseläkkeessä oli 55-vuotiailla sen käyttöönottovuonna 1986. Tuolloin kiinnostus yksilöllistä varhaiseläkettä kohtaan ylitti ennakoarviot roimasti ja uusi eläkemuoto sai runsaasti julkisuutta.

Viime vuoden loppuun mennessä miesten hakemisalttiisuus oli 7,2 prosenttia ja naisten 5,3 prosenttia. Miesten ja naisten välinen ero korostuu erityisesti nuorimmissa osittaisen vanhuuseläkkeen piiriin kuuluvissa ikäluokissa. Hakemisalttiisuus oli korkea erityisesti vuonna 1956 syntyneillä miehillä (11,5 prosenttia) ja vuonna 1955 syntyneillä miehillä (9,9 prosenttia). Vuonna 1956 syntyneiden naisten hakemisalttiisuus nousi viime vuoden loppuun mennessä 8,0 prosenttiin ja vuotta vanhemmilla naisilla 6,6 prosenttiin (kuvio 5).

Kuvio 5.

31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneiden osuus ikäluokasta*

*Hakijoiden prosenttiosuus oman ikäluokan ei-eläkkeellä olleista vakuutetuista

3 Tässä tarkastelussa perusväestönä on käytetty vuosina 1950–1956 syntyneitä työeläkevakuutettuja, jotka eivät saaneet omaan työuraan perustuvaa eläkettä vuoden 2016 lopussa.

4 Osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden osuus työssä olleista. Vuosina 2014 ja 2015 alkavuus oli 1,5 prosentin tasolla.

Jos laskelmissa otettaisiin huomioon osa-aikaeläkkeellä olleet ⁵, tarkastellut suhdeluvut laskisivat keskimäärin 0,3 prosenttiyksikköä. Hakemisalttius olisi koko joukolla 6,0 prosenttia. Vuonna 1955 syntyneillä vaikutus olisi suurin (0,4 prosenttiyksikköä), eli hakijoiden osuus olisi 7,9 prosenttia. Vuonna 1956 syntyneillä ei ole ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen, joten heidän osaltaan luvut eivät muuttuisi.

2.3 Arvio tulevasta hakemusmääristä

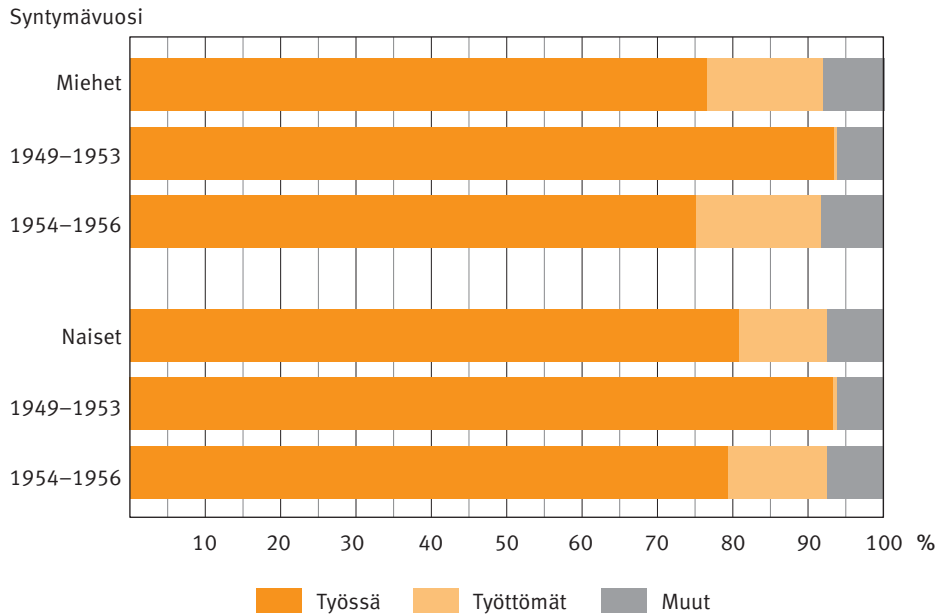
Viime vuoden loppuun mennessä osittaista vanhuuseläkettä haki runsaat 14 000 henkilöä. Ainakin tämän vuoden 2018 osalta voidaan ajatella, että käyttäytymismuutokset olisivat pieniä viime vuoteen verrattuna. Viime vuoden alkupuolella osittaista vanhuuseläkettä haki joukko henkilöitä, jotka olivat odottaneet uuden eläkemudon voimaantumia. Patoutuma purkautui kevään 2017 aikana ja hakijamäärä vakiintui. Kun nuo ”ylimääräiset hakijat” karsitaan viime vuoden hakijamäärästä, saataneen kohtuullisen hyvä arvio tämän vuoden hakijamäärästä. Tällä periaatteella päädytään hakemusmäärissä 12 000 hakijan arvioon. Toki hakijamäärään tulevat vaikuttamaan mahdolliset käänteet työllisyydessä tai taloudessa. Tällä hetkellä suhdannetilanne näyttää hyvältä, ja jatkuessaan se vähentäne osittaiselle vanhuuseläkkeelle hakeutumista.

Lähivuosina hakemusmäärien voitaneen olettaa pysyttelevän likimain tämän vuoden 2018 tasolla, koska jatkossa osittaiseen eläkkeeseen oikeutettujen piiriin tulee vuosittain vain yksi uusi ikäluokka. Samalla kuitenkin myös vanhuuseläkeikä nousee portaittain ja osittaisen vanhuuseläkkeen alikäraja säilyy ennallaan. Se saattaa lisätä kiinnostusta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, koska näin osittainen vanhuuseläke saa eläkemudotona ikään kuin enemmän tilaa ennen varsinaisen vanhuuseläkkeen alkamista.

2.4 Hakijoiden työtilanne

Osittaista vanhuuseläkettä 31.12.2017 mennessä hakeneista lähes 80 prosenttia oli työssä vuoden 2016 lopussa (kuvio 6). Työttömiä oli 14 prosenttia, eli vajaat 2 000 henkilöä. Ryhmän muut osuus oli kahdeksan prosenttia, mikä vastaa 1 100 henkilöä. Tästä ryhmästä kokonaisuudessaan ei voi tehdä päätelmiä rekisteritietojen perusteella, mutta joukossa oli mm. kuntoutujia, vuorotteluvapaalla olevia ja sairauspäivärahan saajia.

⁵ Jos osa-aikaeläkkeellä oleva lopettaa eläkkeen, hän on oikeutettu osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Sen sijaan osa-aikaeläkkeen rinnalla osittaista vanhuuseläkettä ei makseta.

Kuvio 6.*Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakijoiden työtilanne 31.12.2016*

Työttömien osuus korostuu nuoremmissa ikäryhmissä ja miehillä. Vain muutama osittaista vanhuuseläkettä hakeneista työttömistä oli syntynyt vuonna 1953, muut olivat nuorempia. Eniten työttömiä oli vuonna 1955 syntyneissä, 17 prosenttia. Lähes saman verran työttömiä oli 1956 syntyneissä.

Osittaista vanhuuseläkettä hakeneista miehistä työttömiä oli 15 prosenttia ja naisista 12 prosenttia. Vuonna 1955 syntyneistä miehistä työttömiä oli 18 prosenttia. Kaksi kolmesta työttömästä ei ollut työssä lainkaan vuoden 2016 aikana.

Kolme neljästä osittaista vanhuuseläkettä hakeneesta työttömästä sai ansiosidonnaista päivärahaa vuoden 2016 lopussa. Likimain 20 prosenttia sai työmarkkinatukea, ja viitisen prosenttia tästä joukosta sai peruspäivärahaa. Miesten ja naisten välillä ei tässä suhteessa ollut suuria eroja, mutta miehistä hieman suurempi osa sai työmarkkinatukea.

Työssä olevien osuus osittaista vanhuuseläkettä hakeneista oli siis suuri, 11 200 työeläkevakuumatettua. Se on viitisen prosenttia eläkkeeseen oikeutetuista työeläkevakuumatetuista. Työssä olevat voidaan jaotella yrittäjiin ja palkansaajiin (taulukko 1). Yrittäjien osuus oli 17 prosenttia vuoden 2016 lopussa työssä olleista osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoista. Miehillä yrittäjien osuus oli 22 prosenttia, naisilla 11 prosenttia.

Maatalousyrittäjiä oli joukossa alle 400, eli 3,4 prosenttia kaikista. Heistä sata oli naisia.

Taulukko 1.

31.12.2016 työssä olleiden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen hakijoiden jakautuminen yrittäjiin ja palkansaajiin

	Työssä olleet 31.12.2016							
	Kaikki		Palkansaajat		YEL-yrittäjät		MYEL-yrittäjät	
	Henkilöitä	%	Henkilöitä	%	Henkilöitä	%	Henkilöitä	%
Kaikki	11 200	100	8 900	79	1 900	17	380	3
Miehet	6 300	100	4 600	74	1 400	22	280	4
Naiset	4 900	100	4 300	87	560	11	100	2

Vuoden 2016 lopussa työssä olleista 60–66-vuotiaista ⁶ 13 prosenttia oli YEL-vakuutettuja ja 5 prosenttia MYEL-vakuutettuja, loput olivat palkansaajia. Näin ollen esimerkiksi YEL-vakuutetuista vuoden 2016 lopussa 10,1 prosenttia on hakenut viime vuonna osittaista vanhuuseläkettä. MYEL:n vastaava luku on 5,1 prosenttia. Koska kaikista vuoden 2016 lopussa työssä olleista työeläkevakuutetuista 7,6 prosenttia haki viime vuonna osittaista vanhuuseläkettä, yrittäjät ovat hakeutuneet uuden eläkemuodon käyttäjiksi palkansaajia aktiivisemmin. Sen sijaan maatalousyrittäjien osuus oli muita alhaisempi.

2.5 Osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoiden vuosiansiot 2016

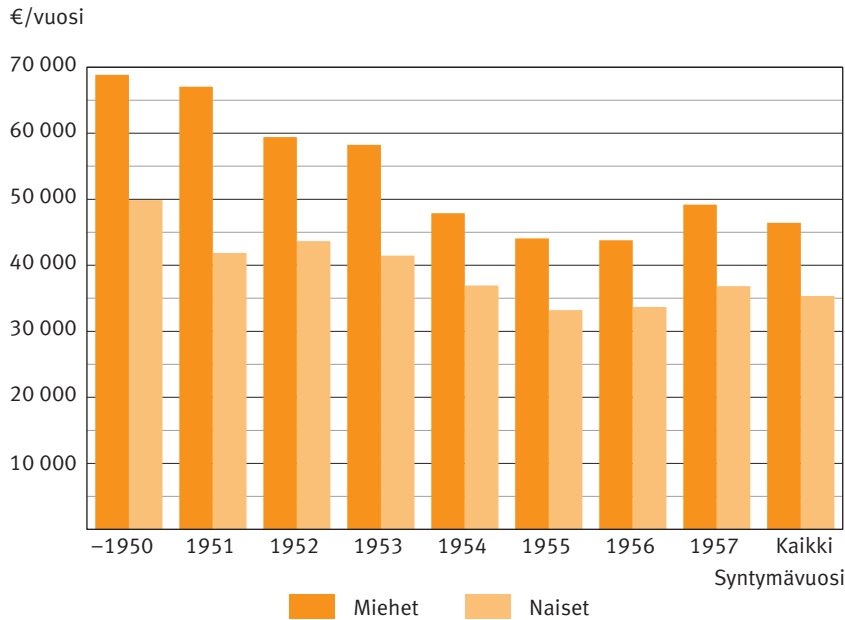
Lähes kaikki vuoden 2016 lopussa työssä olleet osittaisen vanhuuseläkkeen hakijat olivat olleet työssä koko vuoden 2016. Eläkettä kartuttaneiden ansioiden perusteella saadaan käsitys palkansaajien tulotasosta (kuvio 7). Keskivuosiansio tässä joukossa oli noin 41 000 euroa, miehillä 46 000 euroa ja naisilla 35 000 euroa. Vuosina 1955 ja 1956 syntyneiden keskivuosiansiot jäivät hieman alle 40 000 euron. Vanhimmissa ikäryhmissä työssä olevat ovat pieni ja valikoitunut joukko, jonka ansiotaso on korkea, likimain 60 000 €/vuosi.

Yksityisen sektorin vuosiansiot ovat keskimäärin pari tuhatta euroa julkisen sektorin ansioita korkeammat.

⁶ Ikä vuoden 2016 lopussa eli vuosina 1950–1956 syntyneet.

Kuvio 7.

Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneiden palkansaajien eläkettä kartuttaneet vuosiansiot 2016, työssä olleet 31.12.2016

2.6 Hakijoiden aiemmat hylätyt eläkehakemukset

Osittaisen vanhuuseläkkeen voisi ajatella olevan vaihtoehtoinen reitti eläkkeelle, jos työkyvyn kanssa on ongelmia. Näin ei kuitenkaan näyttäisi olevan. Vain harvat ovat ensisijaisesti hakeutuneet työkyvyttömyysperusteiselle eläkkeelle, mutta saatuaan hylkäävän päätöksen, päätyneet hakemaan osittaista vanhuuseläkettä. Osittainen vanhuuseläke ei siis näyttäisi olleen osatyökykyisten vaihtoehtoinen reitti eläkkeelle.

Osittaista vanhuuseläkettä hakeneista 210 oli saanut hylkäävän päätöksen johonkin työeläkejärjestelmän etuuteen osittaisen vanhuuseläkkeen hakemista edeltäneiden kahden vuoden aikana. Kun aikaväli supistetaan puoleen vuoteen, hylkäyspäätöksen saaneiden määrä putoaa 110 henkilöön, joista yli puolet oli työssä vuoden 2016 lopussa.

Lukuun ottamatta seitsemää vanhinta henkilöä, hylkäyspäätöksen saaneet olivat syntyneet vuosina 1954–1956. Työkyvyttömyyseläke oli hylätty puolen vuoden sisällä 31 hakijalta, osa-aikaeläke 24 henkilöllä. Eniten oli hylätty vanhuuseläkehakemuksia, joiden hylkäysperusteena on ollut yleensä ikä tai eläkeoikeuden puuttuminen. Kahdelta hakijalta oli evätty mahdollisuus ammatilliseen työeläkekuntoutukseen. Miesten ja naisten välillä oli pieniä eroja; naisilla oli hylätty miehiä enemmän työkyvyttömyyseläkkeitä, kun taas muita eläkkeitä oli hylätty molemmilta suhteessa yhtä paljon.

Yleensä osittaisen vanhuuseläkkeen hakijat eivät ole hakeneet aiemmin muita eläkkeitä. Kun yli 14 000 hakijalla on hakemusta edeltävän puolen vuoden aikana vain 110 hylkäyspäätöstä muiden eläkelajien hakemuksiin, määrää voi pitää pienenä. Voitaneen jopa sanoa, että osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneet ovat tietoisesti valinneet oman eläkelajinsa ja hakeneet suoraan tätä uutta eläkettä.

3 Osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet

Viime vuonna osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyi 12 500 henkilöä.⁷ Luonnollisesti eläkkeelle siirtyminen heijastelee hakemusmäärien kehitystä (kuviot 8 ja 9) pienellä viipeellä. Heti helmikuussa jäi eläkkeelle yli 1 500 henkilöä. Se on toistaiseksi suurin henkilömäärä yhden kuukauden aikana. Sen jälkeen eläkkeelle siirtyvien määrä laski kevään kuluessa ja heinäkuussa osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyi alle 900 työeläkevakuutettua. Syksyllä uusien eläkeläisten määrä vakiintui tuhannen henkilön kuukausitasolle.

Osittainen vanhuuseläke on osoittautunut suosituksi. Sitä ei voi pitää yllättävänä. Onhan kysymys eläkkeestä, jonka ehdoissa ei ole juuri muita rajoituksia kuin ikäraja. Eläke houkuttelee, koska se tuo välittömästi lisätuloa talouteen, vaikka eläminen muuten jatkuisi entiseen tapaan, esimerkiksi työssä käyden tai työttömänä. Eläkkeestä saatavalla lisärahalta pienituloinen voi rahoittaa välittömiä hankintoja. Hyvätuloinen voi myös sijoittaa lisätulot.

Moni osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista näyttää rekisteritietojen perusteella kartuttaneen kohtuullisen hyvän eläkkeen eikä osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusvähennys rasittane kohtuuttomasti toimeentuloa varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymisen jälkeen. Joukossa on myös eläkeiän jo saavuttaneita, eikä heidän eläkettään leikata varhennusvähennyksellä, päinvastoin he saavat eläkkeeseen lykkäyskorotuksen.

Osittaisen vanhuuseläkkeen suosiota selittää myös muiden eläkereittien karsiminen. Lisäksi tämän eläkkeen voimaantulosta moni 61-vuotias on ollut tietoinen jo vuoden 2016 puolella, joten heillä on ollut aikaa harkita eläkkeen hakemista. Ennakoarvioiden mukaisesti moni ikärajan täyttäneistä hakikin eläkettä heti alkuvuodesta alkavaksi.

Myös verotus suosii osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ottajaa, joka vähentää työntekoa (taulukko 2). Jos palkansaaja vähentää työpanostaan ja korvaa ansiomenetyksensä osittaisella vanhuuseläkkeellä, hänen veroprosenttinsa on alempi kuin samalla kokonaistulolla olisi, jos koko tulo olisi palkkatuloa tai pelkkää eläketuloa.

Esimerkki. Jos palkansaajan ansiotulo on 2000 €/kk, keskimääräisellä kunnallis- ja kirkollisverolla veroprosentti on 22,0 prosenttia. Jos henkilö vaikkapa puolittaa työpanoksen ja saa sen rinnalle osittaisen vanhuuseläkkeen 1000 euron suuruisena, hänen bruttotulonsa säilyy samana kuin ennen työnteon puolittamista. Kuitenkin hänen veroprosenttinsa laskee 15,9 prosenttiin eli 6,1 prosenttiyksikköä. Jos koko 2000 euron kuukausitulo olisi vastaavasti eläkettä, veroprosentti olisi 22,4 prosenttia.

⁷ Tässä tarkastelussa osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneeksi katsotaan henkilö, jolla on alkanut osittainen varhennettu vanhuuseläke riippumatta muusta eläkehistoriasta. Jos eläke on 25 prosentin tasoinen, henkilö kirjataan tässä tilastossa sekä kaikki-osiossa että 25 prosentin eläkettä käsittelevässä osiossa osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneeksi. Jos henkilö myöhemmin korottaa eläketasoa, hän tulee eläkkeelle siirtyneeksi myös 50 prosentin eläkettä käsittelevässä osiossa, mutta ei kuitenkaan uudelleen kaikki-osioon. Näin ollen taulukon eri osiot eivät ole yhteenlaskettavia.

Muissa tilastoissa osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen valinnoita ei katsota eläkkeelle siirtyneiksi. Periaate on sama kuin osittaisella eläkeläisillä.

Esimerkin tilanteessa kokonaistulo oli 2000 €/kk. Vaikka ero tulojen noustessa pienenee, veroprosentti on kaikilla tulotasoilla korkeampi, jos koko tulo on vain ansiotuloa tai vain eläketuloa. Edellisen perusteella voidaankin todeta, että verottaja suosii eläkkeen ja palkan yhdistelmää. Tällöin osittainen varhennettu vanhuuseläke toimii vanhan osa-aika-eläkkeen tapaan, mutta joustaa tarvittaessa. Palkansaajan tulotaso nousee samalla kun vapaa-aika lisääntyy.

Taulukko 2.

Veroprosentit eri tulotasoilla 61-vuotiaalla palkansaajalla, kun osa tuloista osa on eläketuloa ja osa palkkatuloa

Palkka-tulo €/kk	Eläke €/kk	Tulo yhteensä €/kk	Vero-%	Vero-%, jos kaikki tulo palkkaa	Vero-%, jos kaikki tulo eläkettä
1 000	380	1 380	7,4	14,8	14,9
1 000	760	1 760	12,5	19,6	20,4
1 000	1 000	2 000	15,9	22,0	22,4
1 000	2 000	3 000	24,4	29,0	28,8
2 000	380	2 380	22,1	24,8	24,8
2 000	760	2 760	24,2	27,7	27,5
2 000	1 000	3 000	26,2	29,3	29,0
2 000	2 000	4 000	31,5	34,0	33,4
3 000	760	3 760	32,0	33,1	32,6
3 000	1 000	4 000	32,8	34,2	33,6
3 000	2 000	5 000	35,5	37,5	36,8

Laskelmissa kirkollisvero 1,37 % ja kunnallisvero 19,91 %. Veroprosentteihin sisältyvät veroluonteiset maksut.

Lähde: Veronmaksajain Keskusliitto, Janne Kalluinen

Jos sen sijaan työtön ottaa eläkkeen, hän ei saa vastaavaa veroetua (taulukko 3). Verottaja ei myöskään tule vastaan palkansaajaa, joka jatkaa työssä entiseen tapaan ja ottaa sen rinnalle osittaisen eläkkeen. Tulotaso kyllä nousee, mutta samalla nousee myös veroprosentti.

Taulukko 3.

Veroprosentit eri tulotasoilla 61-vuotiaalla Kelan peruspäivärahaa saavalla työttömällä, kun lisätulo on eläketuloa

Eläke €/kk	Työttömyys- korvaus €/kk	Tulo yhteensä €/kk	Vero-%	Vero-%, jos kaikki tulo eläkettä
380	697	1 077	11,7	6,5
760	697	1 457	15,5	15,5
1 000	697	1 697	19,2	19,2
1 500	697	2 197	23,9	23,9
2 000	697	2 697	26,4	26,4
4 000	697	4 697	34,8	35,6

Laskelmissa kirkollisvero 1,37 % ja kunnallisvero 19,91 %. Veroprosentteihin sisältyvät veroluonteiset maksut.

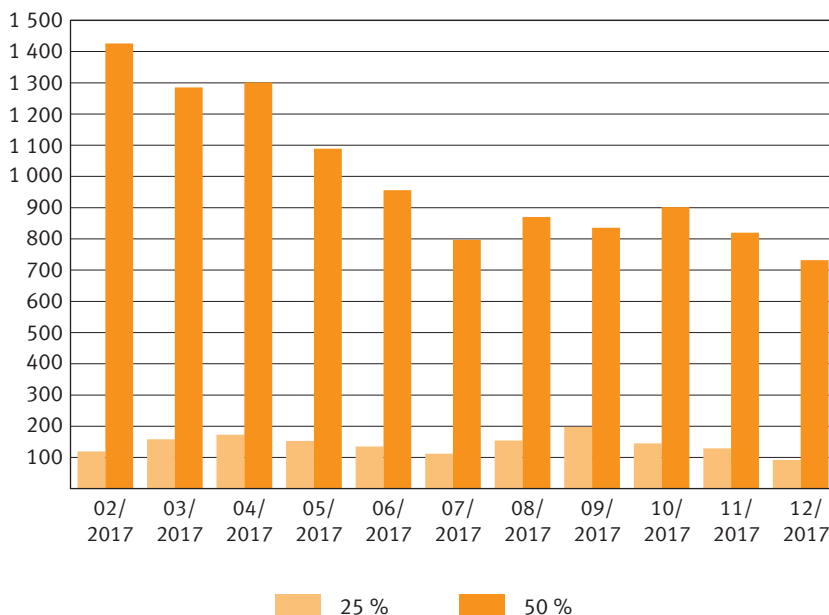
Lähde: Veronmaksajain Keskusliitto, Janne Kalluinen

Osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneistä lähes 90 prosenttia on valinnut 50 prosentin tason eläkkeen. Vain 13 prosenttia on valinnut 25 prosentin tason. Miehistä 25 prosentin tason valitsi kahdeksan prosenttia. Naisista tähän pienempään eläkkeeseen tyytyi 16 prosenttia.

Kuvio 8.

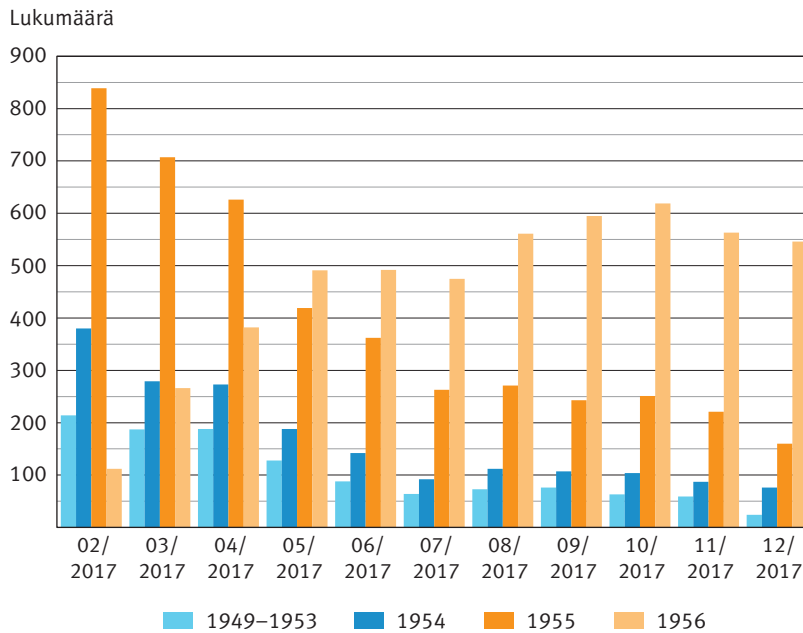
Vuonna 2017 osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet eläkkeen tason mukaan

Lukumäärä

Kuvio 9.

Vuonna 2017 osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet ikäluokat ja eläkkeen alkamiskuukauden mukaan

3.1 Eläkkeen suuruus

Viime vuonna 50 prosentin tasoinen osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden eläke oli keskimäärin 810 euroa/kk. Vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin verrattuna osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden eläketaso on likimain samaa luokkaa. Vuonna 2017 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keskieläke oli työeläkejärjestelmässä 1 780 €/kk. Kun otetaan huomioon osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehdyt vähennykset, voidaan sanoa eläkkeiden olevan samaa tasoa. Osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneet eivät siis merkittävästi poikkea muista vanhuuseläkkeelle siirtävistä eläkkeen suuruuden suhteen.

Osittaisen vanhuuseläkkeiden tasoissa on suuret erot. Osa eläkkeistä on hyvin pieniä, vain joitakin kymmeniä euroja ja osa eläkkeistä on suuria, yli 2 000 euron eläkkeitä (kuvio 10). 25 prosentin tasoinen eläke oli keskimäärin 430 €/kk.

50 prosentin tasoinen eläkkeiden keskihajonta⁸ oli 470 €/kk. Mitä vanhemmasta ikäluokasta on kysymys, sitä suurempi on keskieläke. Syitä on useita. Vanhimmat ikäluokat ovat ehtineet kartuttaa eläkettä pisimpään⁹ ja he saavat osittaisen vanhuuseläkkeen ilman varhennusvähennystä, mahdollisesti jopa lykkäyskorotettuna. Lisäksi vanhimmat työssä käyvät ovat hyvin valikoitunutta joukkoa, jonka ansiotaso on keskimääräistä korkeampi.

Miesten 50 prosentin tasoinen eläke oli keskimäärin 900 €/kk ja keskihajonta 510 €/kk. Naisten eläke oli vastaavasti 680 €/kk ja keskihajonta 340 €/kk.

⁸ Keskihajonta kuvaa sitä, kuinka kaukana yksittäiset eläkkeet ovat keskimäärin eläkkeiden keskiarvosta.

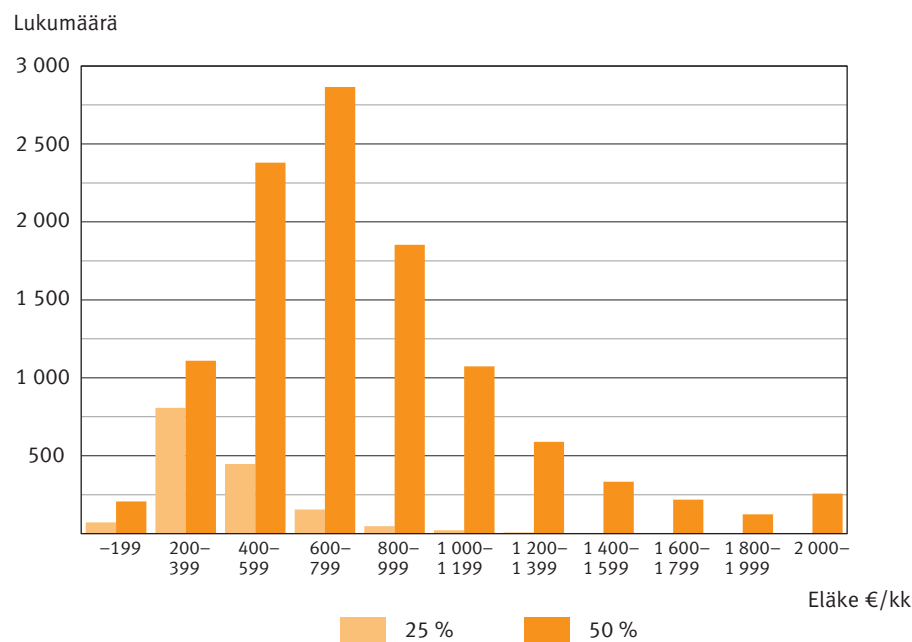
⁹ Näillä ikäluokilla eläkettä on korottanut erityisesti 4,5 prosentin karttuma 63 vuoden iästä alkaen.

Koska eläkkeiden keskihajonta on suuri ja eläkkeiden suuruusjakauma vahvasti vino, tyyppillistä tai tavallista eläkettä kuvaa paremmin mediaanieläke¹⁰. 50 prosentin tasoisen osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden mediaanieläke oli 720 €/kk, eli lähes sata euroa pienempi kuin keskiarvo. Miesten mediaanieläke 800 €/kk ja naisten 630 €/kk.

Joka kymmenes osittaisen vanhuuseläkkeen valinnut otti eläkkeen 25 prosentin tasoisena. Tällöin keskimäärin maksettu eläke oli 430 €/kk, mutta tässäkin joukossa hajonta oli suurta (220 €/kk). Mediaanieläke oli 380 €/kk.

Kuvio 10.

Vuonna 2017 osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet eläkkeen suuruuden mukaan

3.2 Varhentajat ja lykkääjät

Osittaisen vanhuuseläkkeen voi ottaa joko varhennettuna, oman ikäluokan eläkeiässä tai lykkätynä eläkkeenä. Varhennettuja eläkkeitä leikataan varhennusvähennyksellä, joka on 0,4 prosenttia varhennuskuukautta kohti. Lykkätyjä eläkkeitä korotetaan 0,4 prosenttia lykkäyskuukautta kohti. Osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyi vuoden 2017 aikana 12 500 henkilöä. Näistä varhennettu eläke oli 10 700 henkilöllä. Eläkkeistä 1 800 oli varhentamattomia, joista 300 eläkettä alkoi eläkeiässä ja 1 500 lykkätynä eläkkeinä.

Lykkäys- tai varhennuskuukausien määrä lasketaan oman ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä. Esimerkiksi vuonna 1956 syntyneillä se on 63 vuotta ja 6 kuukautta. Heille lykkäyskorotus maksetaan, jos ottaa eläkkeen aikaisintaan 63 vuoden ja 7 kuukauden

10 Mediaanieläke on suuruudeltaan keskimääräinen eläke. Sitä pienempää eläkettä saa puolet kohdejoukosta, ja toinen puoli saa suurempaa eläkettä.

ikäisenä vuonna 2019. Poikkeuksen perussäännöstä tekevät jo ennen lain voimaantuloa oman ikäluokan vanhuuseläkeiän täyttäneet.

Vuosina 1949–1953 syntyneet ovat täyttäneet oman ikäluokkansa vanhuuseläkeiän 63 vuotta jo ennen viime vuoden alkua. Heillä osittaista vanhuuseläkettä korotetaan lykkäyskorotuksella vuoden 2017 alusta 0,4 prosenttia jokaiselta lykkäyskuukaudelta. Yläikärajaa ei ole. Siirtymäsäännön seurauksena heillä kaikilla on lykkäyskorotusta vähintään 0,4 prosenttia (tammikuulta), koska osittaisen vanhuuseläkkeen on saanut maksuun vasta viime vuoden helmikuusta alkaen.

Koska tämän katsauksen tarkastelujakso päättyy vuoden 2017 loppuun, osittaisen vanhuuseläkkeen lykkäysaika on ollut enintään 11 kuukautta ja lykkäyskorotus 4,4 prosenttia. Ennen vuotta 1954 syntyneiden kohdalla onkin hieman kyseenalaista puhua osittaisen vanhuuseläkkeen lykkäämisestä tai lykkäysajasta ja -korotuksesta, koska heillä ei ole aiemmin ollut mahdollisuutta ottaa tätä eläkettä. Sen sijaan vuonna 1954 tai sen jälkeen syntyneiden kohdalla voidaan puhua aidommin eläkkeen lykkäämisestä, jos osittaisen vanhuuseläkkeen hakija päättyy tai on päätenyt ottamaan eläkkeen vanhuuseläkeiän alarajan täyttämisen jälkeen.

Taulukko 4

Alkanneet varhennetut ja muut osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet

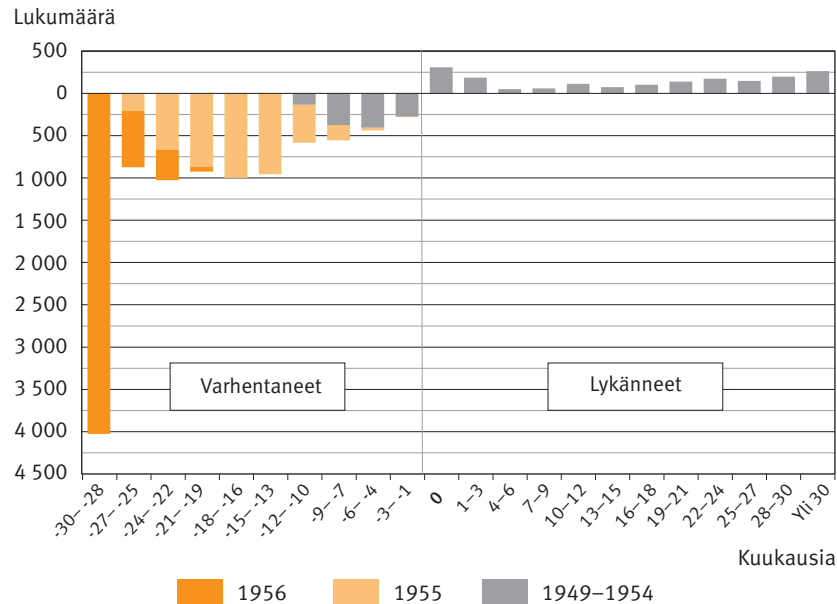
	Kaikki		Eläke 25 %		Eläke 50 %	
	lkm	€/kk	lkm	€/kk	lkm	€/kk
Kaikki	12 500	770	1 600	430	11 100	810
Varhennetut	10 700	720	1 300	410	9 400	770
Varhentamattomat	1 800	1 030	240	530	1 600	1 090

Useimmiten osittainen vanhuuseläke on siis varhennettu eläke, johon on tehty pysyvä varhennusvähennys ja se on otettu ennen oman ikäluokan eläkeikää (kuvio 11). Viime vuonna varhennusvähennys tehtiin 10 700 osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneelle. Toisin sanoen 85 prosenttia eläkkeistä on varhennettuja, ja niihin on tehty varhennusvähennys. Varhennus koskee erityisesti vuosina 1955–1956 syntyneitä ikäluokkia, sekä osin vuonna 1954 syntyneitä, jotka täyttivät viime vuonna 63 vuoden eläkeiän.

Varhentajien varhennusaika oli keskimäärin 22 kuukautta. Pisin varhennusaika on luonnollisesti vuonna 1956 syntyneillä, jotka täyttivät viime vuonna osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan 61 vuotta. Moni näyttää ottaneen osittaisen vanhuuseläkkeen heti kun siihen on lain mukaan tullut oikeus. Kahden ja puolen vuoden varhennus on leikannut 50 prosentin tasoista osittaista vanhuuseläkettä keskimäärin lähes 100 euroa/kk.

Kuvio 11.

Vuonna 2017 osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden eläkkeen alkamisajankohta suhteessa oman ikäluokan vanhuuseläkeiän alarajaan

Osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneissa oli yli 300 eläkeiässä aloittanutta ja 1 500 lykkääjää. Lykkäyskorotusta he saavat vain tämän vuoden alusta, minkä vuoksi lykkäyskorotuksen suuruustarkastelu ei ole tällä hetkellä mielekäs. Kuviosta 11 nähdään kuukausijakaumatietoa siitä, miten monta kuukautta yli oman ikäluokan vanhuuseläkeiän osittainen vanhuuseläke on alkanut vanhimmissa ikäluokissa. On hyvä huomata, että kuvion muoto tulee muuttumaan olennaisesti, kun aikaa kuluu. Esimerkiksi vanhimmilla ikäluokilla ei ole ollut mahdollisuutta ottaa osittaista vanhuuseläkettä ennen viime vuotta. Toisaalta myös vuonna 1956 syntyneiden ikäluokassa tulee olemaan henkilöitä, jotka ottavat osittaisen vanhuuseläkkeen lykättynä, mutta heille se on mahdollista ensimmäisen kerran vuonna 2019.

Taulukko 5.

Ennen eläkeikää otetut osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet sekä keskimääräinen varhennusaika ja -vähennys

Ikäluokka	Henkilöitä	Varhennusaika	50 % oven varhennusvähennys
Kaikki	10 700	22 kk	70 €/kk
1954	1 200	6 kk	21 €/kk
1955	4 400	17 kk	58 €/kk
1956	5 100	29 kk	94 €/kk

25 % tasoinen osittainen varhennettu vanhuuseläke on yli 1 300 henkilöllä, joilla varhennusvähennys on keskimäärin 39 €/kk. Varhennusajoissa ei ole eroa.

3.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen peruneet

Osittaisen vanhuuseläkkeen voi myös perua. Perumisaika on kolme kuukautta. Viime vuonna osittaisen vanhuuseläkkeen perui 80 henkilöä. Näistä eläkkeistä valtaosa oli 50 prosentin tasoisia. Kaksi kolmesta perui eläkkeen julkiselta puolelta. Naisten osuus peruneista oli 60 prosenttia.

Julkisen sektorin osuus on siis suuri perutuissa eläkkeissä. Tämän perusteella voisi arvella, että keskeinen syy eläkkeen perumiseen oli lisäeläkkeen leikkautuminen. Sen hintalappu saattaa olla suuri eikä sitä ehkä osata myöskään laskea tai ottaa huomioon ennen eläkkeen ottamista.

3.4 Eläkealkavuus

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkavuus voidaan laskea alkaneista eläkkeistä samaan tapaan kuin hakijamäärien perusteella aiemmin laskettiin hakemisalttiuslukuja. Viime vuonna alkaneiden eläkkeiden perusteella osittaisen vanhuuseläkkeen eläkealkavuus oli 5,6 prosenttia työeläkevakuutetuista¹¹. Miesten alkavuus oli 6,5 prosenttia ja naisten 4,7 prosenttia.

Vuonna 1956 syntyneillä miehillä osittaisen vanhuuseläkkeen alkavuus oli 9,7 prosenttia. Myös vuonna 1955 syntyneiden miesten alkavuus oli korkea, 9,3 prosenttia. Naisilla vastaavat alkavuusluvut olivat kolmanneksen matalampia (1956: 6,5 prosenttia ja 1955: 6,1 prosenttia).

Alkavuusluvut poikkeavat paitsi sukupuolittain myös sektoreittain. Miesten eläkealkavuus oli viime vuonna yksityisellä sektorilla 5,4 prosenttia ja julkisella sektorilla 1,9 prosenttia. Naisilla yksityisen sektorin eläkealkavuus oli 2,8 prosenttia ja julkisen sektorin alkavuus 2,6 prosenttia. Miehillä oli siis selvä ero sektoreiden välillä. Miehillä yksityisen sektorin alkavuus oli yli kolminkertainen julkisen sektorin alkavuuteen verrattuna. Ero oli selvä kaikissa ikäluokissa, mutta erityisesti 61–63-vuotiaissa. Sen sijaan naisten kohdalla vastaavaa eroa ei ole nähtävissä, vaan eläkealkavuus oli samaa tasoa molemmilla sektoreilla.

Alkavuuslukuja voidaan verrata osa-aikaeläkkeen alkavuuteen. Vuonna 2016 osa-aikaeläkkeelle jäi lähes 5 000 henkilöä, ja eläkealkavuus oli 1,5 prosenttia eläkkeeseen oikeutetuista. Tuolloin osa-aikaeläkkeiden alkavuus oli hieman korkeampi kuin parina aiempina vuotena, koska se oli viimeinen mahdollinen vuosi hakea osa-aikaeläkettä. Toki osa-aikaeläkkeen huippuvuosina alkavuus oli korkeampi, mutta viime vuosien alkavuuteen verrattuna osittaisen vanhuuseläkkeen alkavuus näyttää suurelta. Nyt on kysymys uuden eläkkeen ensimmäisestä vuodesta ja tulevaisuutta on vaikea ennustaa. On kuitenkin hyviä perusteita uskoa osittaisen vanhuuseläkkeen suosion jatkuvan myös lähivuosina. Vasta vuosien kuluttua nähdään, millaiseksi osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen asema eläkemuotona tulee vakiintumaan.

11 Alkavuus on laskettu niin, että osa-aikaeläkkeellä olevat ovat eläkkeellä. Jos osa-aikaeläkkeellä olevat otetaan mukaan, eläkealkavuus laskee 0,3 prosenttiyksikköä 5,3 prosenttiin.

4 Osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saavat 31.12.2017

Edellä on käsitelty lähinnä osittaisen vanhuuseläkkeen hakijoita ja osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneitä. Näiden lisäksi on luontevaa käsitellä erikseen myös eläkkeensaajia eli voimassa olevia osittaisia vanhuuseläkkeitä, koska eläkkeitä alkaa ja päättyy kuukausittain. Toistaiseksi voimassa olevien eläkkeiden määrä tai eläkkeiden suuruus ei poikkea paljoa alkaneista eläkkeistä, koska kyseessä on osittaisen vanhuuseläkkeen ensimmäinen vuosi (kuvio 12). Lähivuosien aikana voimassa olevien eläkkeiden määrä tulee nousemaan melko voimakkaasti kunnes päättyvien eläkkeiden määrä alkaa olla alkavien eläkkeiden tasolla. Tähän saattaa kulua useita vuosia.

4.1 Päättyneet eläkkeet

Osittainen vanhuuseläke ehti päättyä viime vuoden loppuun mennessä 890 eläkkeensaajalla, joista miehiä oli 490. Osittainen vanhuuseläke voi päättyä vain toisen eläkkeen alkamiseen tai kuolemaan. Eläkettä saaneista 28 kuoli viime vuonna, kaksi otti jonkin muun kuin vanhuuseläkkeen ja vanhuuseläkkeelle siirtyi 860 henkilöä. Vuosina 1955–1956 syntyneet poikkeavat vanhemmista ikäluokista selvästi. Heistä joka toisella eläkkeen päättymissyynä oli kuolema. Lähes kaikki kuolleet olivatkin syntyneet vuosina 1955–1956. Luultavasti heistä osa on tiennyt tulevan kohtalonsa jo osittaista vanhuuseläkettä hakiessaan.

Luonnollisesti eniten päättyneitä eläkkeitä oli vuonna 1954 syntyneillä, koska he täyttivät viime vuonna vanhuuseläkkeen alaikärajan. Kolme neljästä päättyneestä osittaisesta vanhuuseläkkeestä oli vuonna 1954 syntyneillä.

Taulukko 6.

Vuonna 2017 päättyneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet päättymissyyn mukaan

Syntymävuosi	Kaikki	Muulle eläkkeelle *	Kuolleet
Kaikki	891	863	28
1949–1952	118	115	3
1953	64	64	-
1954	659	657	2
1955–1956	50	27	23

Muulle eläkkeelle siirtyneistä kahdella alkoi muu kuin vanhuuseläke.

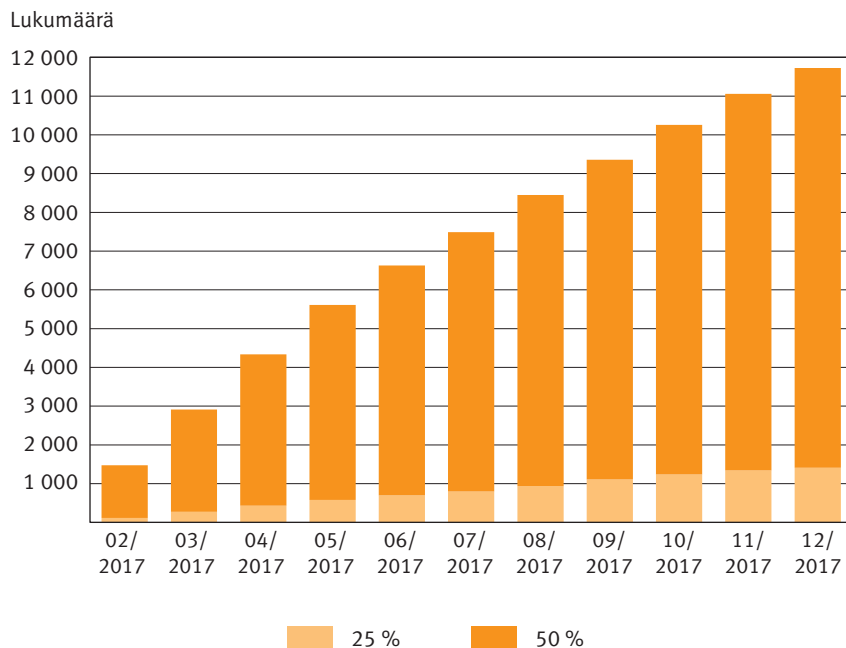
4.2 Voimassa olevat eläkkeet

Viime vuoden aikana osittaisen vanhuuseläkkeen saajien määrä kasvoi tasaisesti ja vuoden lopussa heitä oli 11 724. Heistä 12 prosenttia on valinnut 25 prosentin tasoisen eläkkeen. Tämän matalamman eläkkeen valinneiden osuus on hieman noussut alkuvuoden 2017 jälkeen. Alkuvaiheessa 25 prosentin tasoisten eläkkeiden osuus oli alle 10 prosenttia.

25 prosentin osittainen vanhuuseläke oli viime vuoden lopussa keskimäärin 430 €/kk¹². Se oli hieman yli puolet 50 prosentin tasoisesta eläkkeestä (800 €/kk¹³). Vastaavasti mediana-eläkkeet olivat 25 prosentin eläkkeenä 380 €/kk ja 50 prosentin eläkkeenä 720 €/kk.

Kuvio 12.

Vuoden 2017 aikana osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneiden määrä kuukausittain

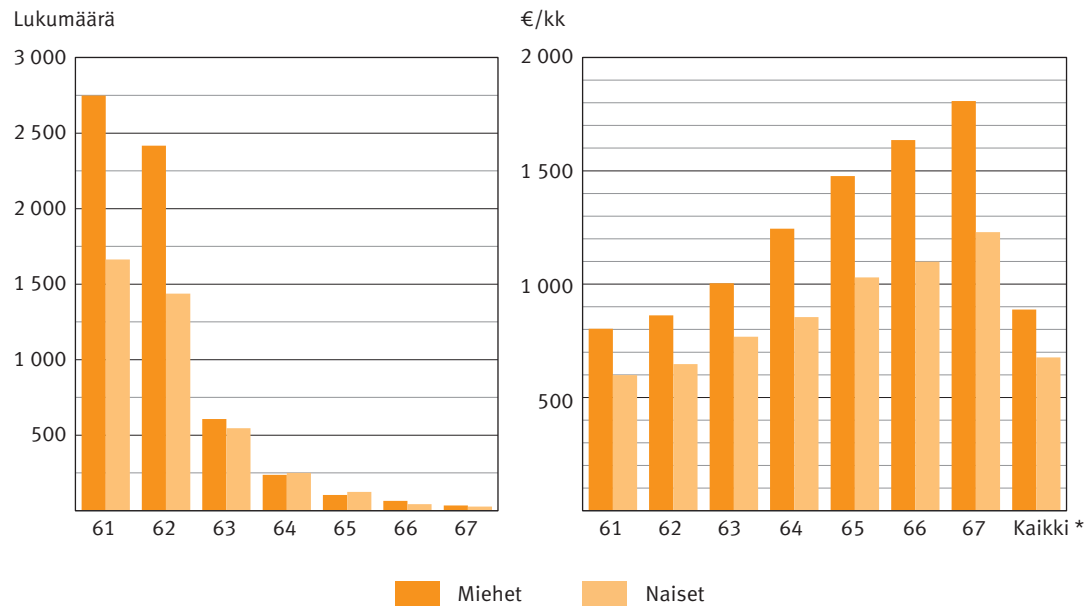
Viime vuoden lopussa 50 prosentin osittainen eläke oli keskimäärin 800 €/kk. Eläkejakama oli vahvasti vino iän suhteen. Sekä miehillä että naisilla eläke nousi selvästi iän myötä. Sitä suurempi oli osittain vanhuuseläke, mitä vanhempi oli eläkkeensaaja (kuvio 13). 63–68-vuotiaiden miesten ja 65–68-vuotiaiden naisten ikäluokissa keskimääräinen 50 prosentin osittainen vanhuuseläke ylitti tuhat euroa kuukaudessa (kuvio 13).

12 Miehillä 510 €/kk ja naisilla 370 €/kk.

13 Miehillä 890 €/kk ja naisilla 680 €/kk.

Kuvio 13.

31.12.2017 osittaista varhennettua vanhuuseläkettä saaneiden määrä ja eläke €/kk, 50 %:n tasoiset eläkkeet

* Sisältää neljä 68-vuotiasta (yksi mies ja kolme naista).

5 Kyselytutkimus keväällä 2017

5.1 Aineisto

Eläketurvakeskus teki kyselyn keväällä 2017 osittaisen vanhuuseläkkeen valinnoille. Kysely tehtiin helmi-maaliskuussa 2017 osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneille. Heitä oli noin 2 800, joista vastaajat valikoitiin. Kysely toteutettiin puhelimitse ja vastaukset saatiin 500 henkilöltä. Haastattelut toteutti Taloustutkimus Oy 21.4.–8.5.2017.

Haastattelut kiintiöitiin iän ja sukupuolen mukaan vastaamaan kaikkien osittaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden jakaumaa. Koko vuoden aineistoon verrattuna alkuvaiheessa eläkkeen ottaneet poikkeavat jonkin verran erityisesti ikärakenteeltaan. Kyselyn tuloksia voi silti pitää suuntaa antavina.

5.2 Keskeisimpiä tuloksia

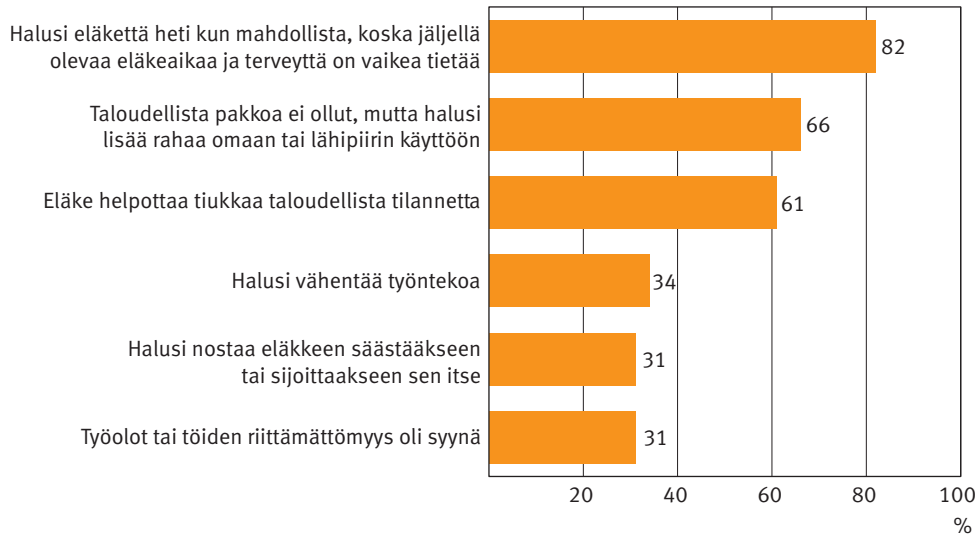
Kyselyllä pyrittiin saamaan vastauksia joihinkin keskeisiin teemoihin:

1. Mistä syystä osittaista vanhuuseläkettä haetaan?
2. Mikä merkitys varhennusvähennyksellä on?
3. Miten osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen vaikuttaa työtekkoon?
4. Milloin osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneet jäävät kokonaan eläkkeelle?

Mistä syystä hait osittaista vanhuuseläkettä?

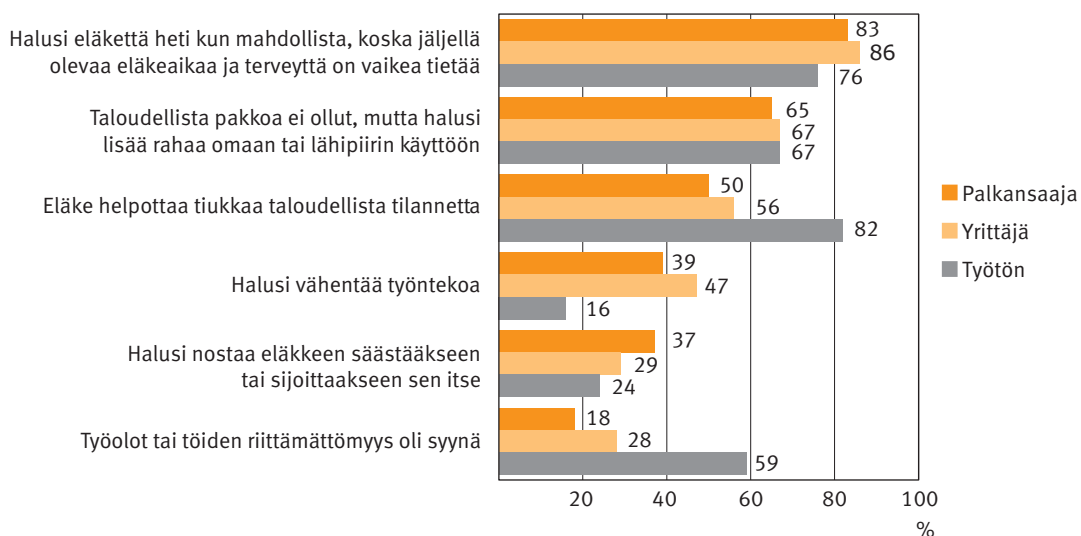
Kyselyyn vastanneiden syyt olivat moninaiset osittaisen vanhuuseläkkeen ottamiselle. Yleisin syy oli epävarmuus tulevasta ja terveydestä (kuvio 14), minkä vuoksi eläkkeelle haluttiin heti kun mahdollista. Kaksi kolmesta halusi eläkkeestä lisärahaa joko omaan tai lähipiiriin käyttöön.

Vain joka kolmas halusi vähentää työntekoa. Tämä on merkittävää, sillä osa-aikaeläkkeessä työntekoa vähentäminen oli eläkkeen saamisen edellytys. Osittaisen vanhuuseläkkeen valinnot poikkeavat siis selvästi edeltäjänsä osa-aikaeläkkeen valinnoista. Syyt ja kannustimet hakea eläkettä ovat erilaiset näissä eläkkeissä.

Kuvio 14.*ETK:n kysely: Miksi haki osittaista varhennettua vanhuuseläkettä?*

Riippumatta siitä, vastasiko kyselyyn palkansaaja, yrittäjä vai työtön, yleistä oli halu saada eläke heti kun mahdollista, koska jäljellä olevaa aikaa ei voi tietää. Vain työttömillä tätä tärkeämmäksi nousi tiukka taloudellinen tilanne, johon haettiin helpotusta eläkkeestä. Yrittäjillä halu vähentää työntekoa tai töiden puute oli syy eläkkeen ottamiseen useammin kuin palkansaajilla (kuvio 15).

Työttömiä kannustaa eläkkeelle ennen kaikkea tiukka taloustilanne. Lisäksi töiden puute tai riittämättömyys kannustavat eläkkeelle. On myös monia muita kannustimia. Freelance-töistä saatujen epäsäännöllisten ja satunnaisten tulojen jälkeen pienikin kuukausieläke säännöllisenä lisä- tai perustulona kannusti joitakin hakemaan eläkettä.

Kuvio 15.*ETK:n kysely: Miksi haki osittaista varhennettua vanhuuseläkettä?*

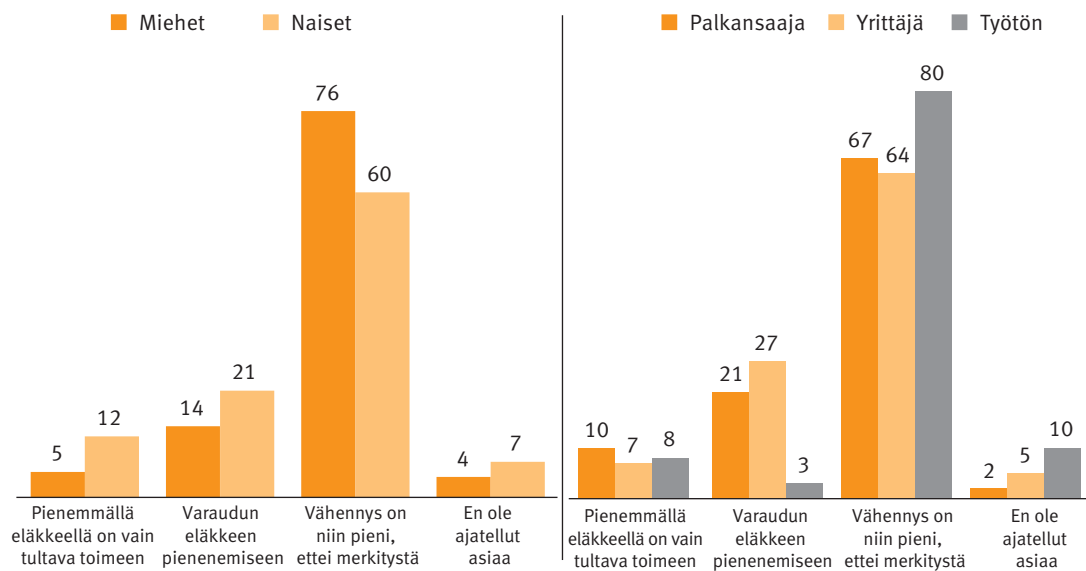
Mitä eläkkeeseen tehty varhennusvähennys merkitsee Teille?

Osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehtyä varhennusvähennystä pidettiin merkitykseltään vähäisenä (kuvio 16). Tähän saattaa vaikuttaa se, että kyselyyn vastanneista varhennettun eläkkeen ottaneista valtaosa oli 62-vuotiaita ja siis lähellä vanhuuseläkkeen 63 vuoden alaikärajaa, jolloin varhennusvähennyskin on jäänyt pieneksi. Jos kysely olisi tehty loppuvuodesta, vastaukset olisivat saattaneet olla hieman erilaisia, koska mukana olisi ollut enemmän 61-vuotiaita, joilla varhennusvähennys on ollut suurempi.

Erytisesti miehet ja työttömät pitivät varhennusvähennystä niin pienenä, ettei se vaikuttanut eläkeratkaisuun. Joka viides vastaaja totesi varautuvansa eläkkeen pienemmiin säästämällä tai jatkamalla pidempään töissä.

Kuvio 16.

ETK:n kysely: Mitä eläkkeeseen tehty varhennusvähennys merkitsee Teille?

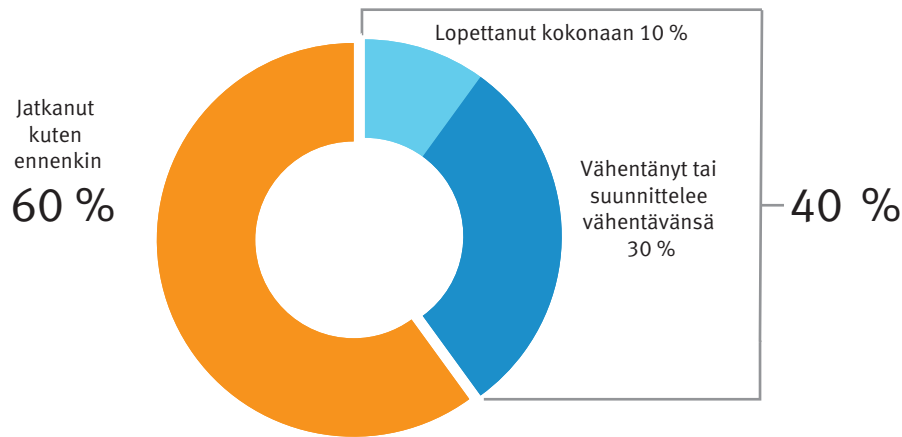

Miten osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen vaikuttaa työtekkoon?

Suurimmalla osalla työssä käyvistä eläke ei vaikuta työntekoon (kuviokuva 17). Heistä 60 prosenttia on jatkanut työntekoa entiseen malliin osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla.

Kuvio 17.

ETK:n kysely: Miten osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen vaikuttaa työtekkoon?

Milloin osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneet jäävät kokonaan eläkkeelle?

Ennen oman ikäluokan eläkeikää osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista kaksi kolmesta suunnittelee jäävänsä kokonaan eläkkeelle heti eläkeiän täyttämisen jälkeen. Joka viides kaavailee eläkettä 64-vuotiaana tai sitä vanhempana. Reilut 10 prosenttia vastaajista ei vielä osannut sanoa, milloin mahdollisesti jäävät kokonaan eläkkeelle.

Vastausten perusteella näyttää siltä, että suunnitelmien mukaan aika osittaisella vanhuuseläkkeellä jää suhteellisen lyhyeksi. Tämän kyselyn perusteella se voisi merkitä ehkä reilua vuotta. Rekisteritietojen valossa keskimääräinen aika ennen kokoaikaista eläkettä voisi olla hieman pidempi, ehkä yli kaksikin vuotta. Tilanne saattaa muuttua myös vanhuuseläkeiän noustessa. Aika näyttää, miten tulee käymään.

1 31.12.2017 mennessä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä hakeneet kuukausittain

Hakemuksen rekisteröinti- ajankohta	Hakijan syntymävuosi								
	-1950 ¹⁾	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	Kaikki
Kaikki									
2016	1	10	10	19	52	99	29	-	220
2017/01	15	27	60	95	362	831	241	-	1 631
2017/02	22	22	58	110	323	829	408	-	1 772
2017/03	18	26	50	91	268	607	493	1	1 554
2017/04	11	16	34	57	169	402	500	-	1 189
2017/05	3	11	30	55	155	352	560	-	1 166
2017/06	3	5	13	34	108	263	551	-	977
2017/07	5	7	24	32	97	252	503	-	920
2017/08	4	3	21	45	92	240	635	3	1 043
2017/09	2	10	20	30	113	252	581	4	1 012
2017/10	2	2	17	39	94	233	722	5	1 114
2017/11	-	4	11	25	107	223	596	59	1 025
2017/12	-	2	12	25	64	130	303	132	668
2017	85	135	350	638	1 952	4 614	6 093	204	14 071
Yhteensä	86	145	360	657	2 004	4 713	6 122	204	14 291
Miehet									
2016	-	7	5	8	22	42	12	-	96
2017/01	8	19	32	37	206	500	144	-	946
2017/02	16	15	25	56	181	546	253	-	1 092
2017/03	10	14	25	49	144	382	294	1	919
2017/04	5	8	13	29	96	246	276	-	673
2017/05	1	7	13	22	81	208	323	-	655
2017/06	-	1	5	14	49	154	327	-	550
2017/07	1	1	10	15	47	150	294	-	518
2017/08	3	3	9	19	42	130	368	3	577
2017/09	2	7	5	11	54	143	366	2	590
2017/10	-	2	5	18	46	121	413	4	609
2017/11	-	3	6	11	44	129	355	32	580
2017/12	-	1	8	9	31	73	173	87	382
2017	46	81	156	290	1 021	2 782	3 586	129	8 091
Yhteensä	46	88	161	298	1 043	2 824	3 598	129	8 187
Naiset									
2016	1	3	5	11	30	57	17	-	124
2017/01	7	8	28	58	156	331	97	-	685
2017/02	6	7	33	54	142	283	155	-	680
2017/03	8	12	25	42	124	225	199	-	635
2017/04	6	8	21	28	73	156	224	-	516
2017/05	2	4	17	33	74	144	237	-	511
2017/06	3	4	8	20	59	109	224	-	427
2017/07	4	6	14	17	50	102	209	-	402
2017/08	1	.	12	26	50	110	267	-	466
2017/09	-	3	15	19	59	109	215	2	422
2017/10	2	-	12	21	48	112	309	1	505
2017/11	-	1	5	14	63	94	241	27	445
2017/12	-	1	4	16	33	57	130	45	286
2017	39	54	194	348	931	1 832	2 507	75	5 980
Yhteensä	40	57	199	359	961	1 889	2 524	75	6 104

1) Sisältää 11 vuonna 1949 syntynyttä hakijaa.

2 Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet kuukausittain

Eläkkeen alkamis- ajankohta	Syntymävuosi							Kaikki	%
	-1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956		
Kaikki osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
2017/02	11	37	66	100	380	839	112	1 545	12,4
2017/03	22	18	43	104	279	707	266	1 439	11,5
2017/04	18	27	56	87	273	626	382	1 469	11,8
2017/05	13	16	33	66	188	419	491	1 226	9,8
2017/06	4	8	32	44	142	362	492	1 084	8,7
2017/07	3	8	13	40	92	263	475	894	7,2
2017/08	7	4	27	35	112	271	561	1 017	8,2
2017/09	4	6	22	44	107	243	595	1 021	8,2
2017/10	1	9	23	30	104	251	619	1 037	8,3
2017/11	2	4	15	38	87	221	563	930	7,5
2017/12	1	2	6	15	76	160	546	806	6,5
Yhteensä	86	139	336	603	1 840	4 362	5 102	12 468	100
50 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
2017/02	11	33	60	91	356	772	103	1 426	12,9
2017/03	20	18	34	94	251	637	231	1 285	11,7
2017/04	17	25	53	78	247	552	329	1 301	11,8
2017/05	13	13	28	57	170	377	431	1 089	9,9
2017/06	4	7	28	36	120	323	438	956	8,7
2017/07	3	5	12	29	84	235	429	797	7,2
2017/08	6	3	22	31	104	229	475	870	7,9
2017/09	4	6	20	38	95	196	477	836	7,6
2017/10	1	8	19	23	95	218	538	902	8,2
2017/11	2	4	10	33	81	200	490	820	7,4
2017/12	1	2	6	16	64	154	489	732	6,6
Yhteensä	82	124	292	526	1 667	3 893	4 430	11 014	100
25 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
2017/02	-	4	6	9	24	67	9	119	7,6
2017/03	2	-	9	10	28	73	36	158	10,1
2017/04	1	2	5	9	28	75	53	173	11,0
2017/05	-	3	5	9	22	50	64	153	9,8
2017/06	-	1	4	9	24	42	55	135	8,6
2017/07	-	3	2	11	11	35	50	112	7,1
2017/08	1	1	5	4	12	43	88	154	9,8
2017/09	-	2	3	7	16	49	121	198	12,6
2017/10	-	2	4	8	9	35	87	145	9,2
2017/11	-	-	5	5	11	29	79	129	8,2
2017/12	-	-	1	2	13	14	62	92	5,9
Yhteensä	4	18	49	83	198	512	704	1 568	100

2a Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet sukupuolen mukaan kuukausittain

Eläkkeen alkamis- ajankohta	Syntymävuosi								Kaikki	%
	-1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1956		
Miehet, kaikki osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet										
2017/02	6	27	34	42	217	517	68	911	12,6	
2017/03	15	12	21	48	151	464	166	877	12,1	
2017/04	9	15	26	50	157	406	245	908	12,6	
2017/05	8	10	15	38	105	248	288	712	9,9	
2017/06	1	3	15	14	70	224	274	601	8,3	
2017/07	1	4	6	18	49	150	301	529	7,3	
2017/08	1	1	12	14	47	158	328	561	7,8	
2017/09	3	2	4	21	54	124	319	527	7,3	
2017/10	1	7	8	9	47	142	371	585	8,1	
2017/11	1	3	6	16	45	108	348	527	7,3	
2017/12	-	2	1	7	34	98	339	481	6,7	
Yhteensä	46	86	148	277	976	2 639	3 047	7 219	100	
Miehet, 50 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet										
2017/02	6	23	33	39	203	490	63	857	13,0	
2017/03	14	12	16	47	137	428	148	802	12,1	
2017/04	8	14	26	43	145	362	223	821	12,4	
2017/05	8	8	13	34	98	232	261	654	9,9	
2017/06	1	2	14	13	61	204	249	544	8,2	
2017/07	1	1	5	14	44	143	281	489	7,4	
2017/08	1	1	9	13	48	145	293	510	7,7	
2017/09	3	3	4	19	50	107	278	464	7,0	
2017/10	1	6	7	6	46	132	343	541	8,2	
2017/11	1	3	5	16	43	103	313	484	7,3	
2017/12	-	2	1	9	32	97	306	447	6,8	
Yhteensä	44	75	133	253	907	2 443	2 758	6 613	100	
Naiset, kaikki osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet										
2017/02	5	10	32	58	163	322	44	634	12,1	
2017/03	7	6	22	56	128	243	100	562	10,7	
2017/04	9	12	30	37	116	220	137	561	10,7	
2017/05	5	6	18	28	83	171	203	514	9,8	
2017/06	3	5	17	30	72	138	218	483	9,2	
2017/07	2	4	7	22	43	113	174	365	7,0	
2017/08	6	3	15	21	65	113	233	456	8,7	
2017/09	1	4	18	23	53	119	276	494	9,4	
2017/10	-	2	15	21	57	109	248	452	8,6	
2017/11	1	1	9	22	42	113	215	403	7,7	
2017/12	1	-	5	8	42	62	207	325	6,2	
Yhteensä	40	53	188	326	864	1 723	2 055	5 249	100	
Naiset, 50 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet										
2017/02	5	10	27	52	153	282	40	569	12,9	
2017/03	6	6	18	47	114	209	83	483	11,0	
2017/04	9	11	27	35	102	190	106	480	10,9	
2017/05	5	5	15	23	72	145	170	435	9,9	
2017/06	3	5	14	23	59	119	189	412	9,4	
2017/07	2	4	7	15	40	92	148	308	7,0	
2017/08	5	2	13	18	56	84	182	360	8,2	
2017/09	1	3	16	19	45	89	199	372	8,5	
2017/10	-	2	12	17	49	86	195	361	8,2	
2017/11	1	1	5	17	38	97	177	336	7,6	
2017/12	1	-	5	7	32	57	183	285	6,5	
Yhteensä	38	49	159	273	760	1 450	1 672	4 401	100	

3 Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet ja niiden suuruusjakauma

€/kk	Syntymävuosi					Kaikki	%
	1949–1952	1953	1954	1955	1956		
Kaikki osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet							
–199	4	7	22	105	137	275	2,2
200–399	20	49	207	660	932	1 868	15,0
400–599	52	96	347	988	1 306	2 789	22,4
600–799	89	107	424	1 079	1 310	3 009	24,1
800–999	90	104	314	693	695	1 896	15,2
1 000–1 199	72	81	211	381	348	1 093	8,8
1 200–1 399	64	58	116	185	173	596	4,8
1 400–1 599	39	37	79	107	75	337	2,7
1 600–1 799	28	19	51	71	52	221	1,8
1 800–1 999	30	8	25	38	23	124	1,0
2 000–	73	37	44	55	51	260	2,1
Kaikki	561	603	1 840	4 362	5 102	12 468	100
€/kk							
Keskimäärin	1 256	982	853	744	681	769	
Mediaani	1 057	864	766	674	622	682	
50 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet							
–199	4	4	16	86	97	207	1,9
200–399	7	26	127	416	534	1 110	10,1
400–599	35	66	287	847	1 145	2 380	21,6
600–799	72	92	408	1 040	1 254	2 866	26,0
800–999	80	102	307	679	685	1 853	16,8
1 000–1 199	70	80	207	375	342	1 074	9,8
1 200–1 399	63	55	116	183	172	589	5,3
1 400–1 599	37	37	79	106	75	334	3,0
1 600–1 799	27	19	51	70	52	219	2,0
1 800–1 999	30	8	25	38	23	124	1,1
2 000–	73	37	44	53	51	258	2,3
Kaikki	498	526	1 667	3 893	4 430	11 014	100
€/kk							
Keskimäärin	1 331	1 049	895	782	726	814	
Mediaani	1 141	936	796	709	665	720	
25 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet							
Kaikki	71	83	198	512	704	1 568	100
€/kk							
Keskimäärin	663	514	457	438	387	432	
Mediaani	644	476	406	389	344	382	

4 Vuonna 2017 alkaneet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet iän mukaan

Ikä eläkkeen alkaessa	Eläkkeensaajien määrä			Työeläke €/kk					
				Keskimäärin			Mediaani		
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki
Kaikki osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
61	4 517	2 946	7 463	787	563	699	720	532	637
62	1 794	1 331	3 125	892	642	786	799	599	700
63	508	528	1 036	1 062	766	911	971	726	816
64	210	262	472	1 267	825	1 021	1 133	763	897
65	110	127	237	1 457	970	1 196	1 209	880	1 049
66	56	37	93	1 710	1 068	1 455	1 471	1 038	1 287
67	23	18	41	1 873	1 644	1 773	1 814	1 359	1 476
68	1	-	1	..	-	-	..
Kaikki	7 219	5 249	12 468	868	633	769	768	581	681
Keski-ikä	61,9	62,1	62,0						
Mediaani-ikä	61,6	61,8	61,7						
50 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
61	4 114	2 434	6 548	817	608	739	748	578	675
62	1 671	1 136	2 807	919	688	825	826	649	743
63	464	451	915	1 112	833	974	1 017	779	861
64	193	217	410	1 314	879	1 084	1 178	820	966
65	98	111	209	1 553	1 048	1 285	1 365	939	1 123
66	49	35	84	1 813	1 104	1 518	1 498	1 048	1 347
67	23	17	40	1 873	1 663	1 784	1 814	1 365	1 531
68	1	-	1	..	-	-	..
Kaikki	6 613	4 401	11 014	900	684	814	797	634	720
Keski-ikä	61,9	62,1	62,0						
Mediaani-ikä	61,6	61,8	61,7						
25 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
61	434	531	965	474	342	401	430	322	358
62	141	209	350	543	373	442	483	352	390
63	50	89	139	575	400	463	545	383	413
64	19	50	69	710	521	573	694	445	485
65	13	20	33	749	527	615	763	503	651
66	9	2	11	857	696
67	-	1	1	-	-
68	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kaikki	666	902	1 568	514	370	432	461	343	382
Keski-ikä	61,9	62,1	62,0						
Mediaani-ikä	61,6	61,7	61,6						

5 31.12.2017 voimassa olleet osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet

Ikä eläkkeen alkaessa	Eläkkeensaajien määrä			Työeläke €/kk					
				Keskimäärin			Mediaani		
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki
Kaikki osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
61	3 035	2 047	5 082	770	550	681	711	525	622
62	2 612	1 709	4 321	838	602	744	761	559	673
63	658	638	1 296	969	713	843	895	678	768
64	261	301	562	1 191	791	977	1 086	754	863
65	116	152	268	1 399	939	1 138	1 172	863	962
66	76	48	124	1 524	1 054	1 342	1 249	1 000	1 162
67	37	30	67	1 776	1 208	1 522	1 587	1 098	1 343
68	1	3	4	1 224	927
Kaikki	6 796	4 928	11 724	857	625	759	763	574	676
50 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
61	2 748	1 664	4 412	803	599	726	735	574	664
62	2 417	1 438	3 855	862	647	782	785	618	708
63	607	546	1 153	1 004	768	892	953	726	811
64	238	250	488	1 245	855	1 045	1 134	821	935
65	105	125	230	1 477	1 030	1 234	1 295	933	1 055
66	65	44	109	1 636	1 099	1 419	1 354	1 056	1 231
67	35	28	63	1 808	1 229	1 551	1 587	1 098	1 353
68	1	3	4	1 224	927
Kaikki	6 216	4 098	10 314	888	677	804	790	630	716
25 prosentin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet									
61	287	383	670	457	337	388	413	313	345
62	195	271	466	541	358	435	465	345	386
63	51	92	143	548	390	446	505	384	401
64	23	51	74	636	477	526	574	435	483
65	11	27	38	658	519	559	734	455	513
66	11	4	15	864	567	785	812	575	767
67	2	2	4	1 059	987
68	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kaikki	580	830	1 410	515	367	428	459	342	377

ELÄKETURVAKESKUKSEN
TILASTOJA

Oven ensimmäinen vuosi

Katsaus osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen valinneisiin

Julkaisussa tarkastellaan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen yleisyyttä, hakemusmääriä ja eläkkeensaajia. Uuden eläkelajin alkua ja kehitystä kuvataan ensimmäisen vuoden ajalta.

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTOJA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Tilastoja-sarjassa julkaistaan tilastotietoja eläketurvan eri alueilta. Tilastot perustuvat eläkejärjestelmän rekisteritietoihin.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN